

**COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İNSANLARIN DOĞA
VE PEYZAJA ERİŞİM TALEPLERİNİN TESPİTİ**

Sema Nur ÖZKURT KAYA

Danışman: Prof. Dr. Işık SEZEN

Yüksek Lisans Tezi

Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

**COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İNSANLARIN DOĞA VE PEYZAJA ERİŞİM
TALEPLERİNİN TESPİTİ**

(Detection of People's Access Requests to Nature and Landscape During the COVID-19
Pandemic)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema Nur ÖZKURT KAYA

Danışman: Prof. Dr. Işık SEZEN

Erzurum
Mayıs, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İNSANLARIN DOĞA VE PEYZAJA ERİŞİM TALEPLERİNİN TESPİTİ

Prof.Dr. Işık SEZEN danışmanlığında, Sema Nur ÖZKURT KAYA tarafından hazırlanan bu çalışma, 26/05/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof.Dr. Sevgi YILMAZ

Atatürk Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır

Danışman: Prof.Dr. Işık SEZEN

Atatürk Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi: Doç.Dr. Hüccet VURAL

Bingöl Üniversitesi

Aslı Islak İmzalıdır

Enstitü Yönetim
Kurulunun/....../.... tarih
ve sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof.Dr. Saltuk Buğrahan CEYHUN

**Aslı Islak İmzalıdır
Enstitü Müdürü**

Bu çalışma BAP projeleri kapsamında desteklenmiştir.
Proje No: FLY-2021-9212

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Natural and
Applied Sciences

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU

Yüksek Lisans Tezi olarak *Prof. Dr. Işık SEZEN* danışmanlığında sunulan "COVID 19 Pandemisi Sürecinde İnsanların Doğa ve Peyzaja Erişim Taleplerinin Tespiti" başlıklı çalışmanın tarafımızdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını, yararlanılan eserlerin kaynakçada gösterildiğini, Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından belirlenmiş olan Turnitin Programı benzerlik oranlarının aşılmadığını ve aşağıdaki oranlarda olduğunu beyan ederiz.

Tez Bölümleri	Tezin Benzerlik Oranı (%)	Maksimum Oran (%)
Giriş	3	30
Kuramsal Temeller	20	30
Materyal ve Metot	23	35
Araştırma Bulguları ve Tartışma	6	20
Sonuçlar ve Öneriler	0	20
Tezin Geneli	16	25

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki oranlar benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan alını benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Sunulan bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ettiğimizi beyan ederiz.

Tez Yazarı (Öğrenci)	Tez Danışmanı
Sema Nur ÖZKURT KAYA	Prof. Dr. Işık SEZEN
2.5.2023	2.5.2023

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Aslı Islak İmzalıdır

* Tez ile ilgili YÖKTEZ'de yayımlanmasında ilişkin bir engelleme var ise aşağıdaki alanı doldurunuz.

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alınma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

Not: Bu form, tez onay aşamasında ilgili akademik görevlilerin katılımıyla doldurulmalı, çöktürme imzalarıyla Tez Danışmanı eklenmelidir.

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında teşvik ve önerilerini esirgemeyen, çalışmamın her aşamasında yönlendirici olan, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamı sağlayan, Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi değerli hocam Sayın Prof. Dr. Işık SEZEN’e, verilerin istatistiksel analizinde destekte bulunan Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü Öğretim Üyesi Doç.Dr. Aycan Mutlu YAĞANOĞLU’na ve desteğiyle her zaman yanımda olan eşim Yasin KAYA’ya sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi tarafından FLY-2021-9212 kodlu, “COVID-19 Pandemisi Sürecinde İnsanların Doğa ve Peyzaja Erişim Taleplerinin Tespiti” başlıklı Lisansüstü Araştırma Projesi olarak desteklenmiştir. Desteğinden dolayı Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi’ne teşekkür ederim.

Sema Nur ÖZKURT KAYA

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İNSANLARIN DOĞA VE PEYZAJA ERİŞİM TALEPLERİNİN TESPİTİ

Sema Nur ÖZKURT KAYA

Danışman: Prof.Dr. Işık SEZEN

Amaç: 2019 yılının sonunda Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve hala devam eden Coronavirus Disease 2019/COVID-19' olarak anılan 'koronavirüs' pandemisi dünyayı etkisi altına almıştır. Tüm dünyada çok fazla can kaybına neden olan salgının önlenmesinde en önemli üç kuralın maske takma, sosyal mesafe, hijyene dikkat etme olduğu sürekli olarak uzmanlar tarafından belirtilmiştir. Sosyal mesafenin sağlanabilmesi için insanların mecbur olmadıkça evden dışarı çıkmamaları gerektiği belirtilmiştir. Hatta salgının pik yaptığı dönemlerde sokağa çıkma yasakları uygulanmıştır. Salgının önlenmesinde belki de en önemli çözüm olan sokağa çıkma yasağı toplumun bazı kesimlerinde psikolojik travmalara neden olmuştur. Çünkü sokağa çıkma yasağı insanların sosyal bağlarını koparmıştır. Birçok bilimsel araştırmada sosyal bağların psikolojik sağlık, fiziksel refah ve hatta hayatta kalma için önem taşıdığı belirtilmektedir. Aylarca evde kalan veya zorunlu olmadıkça evden çıkamayan insanlar yaşam şekillerini, alışkanlıklarını değiştirme, yeni hobiler edinme yoluyla pandemi süreciyle baş etme zorunda kalmıştır. Bu araştırmada; COVID-19 pandemisi sürecinde evde doğadan, peyzajdan uzak kalan insanların ne şekilde çözümler ürettiklerini tespit etmek amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmanın yöntemini; etüt, veri toplama, analiz ve değerlendirme aşamaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Erzurum'da yaşayan insanların COVID-19 pandemisi sürecinde müstakil bahçeli evlere, hobi bahçelerine olan taleplerini; Türkiye genelinde yaşayan insanların da müstakil bahçeli evlere taleplerini, balkon kullanma, evde bitki yetiştirme alışkanlıklarındaki değişimi tespit etmeye yönelik hazırlanmış anketler belirlenen örneklem kitleye uygulanarak istatistiksel analizleri yapılmıştır.

Bulgular: Anket sonuçlarından elde edilen bulgulara göre; katılımcıların %68,6'sının müstakil bahçeli ev almaları/kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisi olduğu, %75,7'sinin pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı/kiralamayı düşünmediği, %64,29'unun pandemiden önce hobi bahçesi sahibi olmayı düşünmediği, %67,46'sında pandeminin hobi bahçesi almaları/kiralamalarında etkili olduğu, %81,39'unun pandemi sürecinde balkonda vakit geçirdiği, %67,53'sinin balkonda vakit geçirme süresinin arttığı, % 69,53'ünün pandemi sürecinde evlerinde yetiştirmek için yeni bitkiler satın aldığı tespit edilmiştir.

Sonuçlar: Araştırmanın sonucunda; COVID-19 pandeminin insanların peyzaj alanlarına bakış açılarına önemli oranda etki ettiği, müstakil bahçeli evlere ve hobi bahçelerine talebin arttığı, pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonlarda geçirilen sürelerin uzadığı, balkonların öneminin arttığı, evde bitki yetiştirmeye olan ilginin artış gösterdiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, COVID-19, doğa, peyzaj, müstakil ev, hobi bahçesi, bitki.

Mayıs 2023, 90 Sayfa

ABTRACT

MASTER'S THESIS

DETECTION OF PEOPLE'S ACCESS REQUESTS TO NATURE AND LANDSCAPE DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Sema Nur ÖZKURT KAYA

Supervisor: Prof. Dr. Işık SEZEN

Purpose: The 'coronavirus' pandemic, known as Coronavirus Disease 2019/COVID-19, which emerged in Wuhan, China at the end of 2019 and still continues, has affected the world. Experts have consistently stated that the three most important rules in the prevention of the epidemic, which has caused so many deaths all over the world, are wearing masks, social distance, and paying attention to hygiene. In order to ensure social distance, it has been stated that people should not go out of the house unless they have to. In fact, curfews were imposed during the peak periods of the epidemic. The curfew, which is perhaps the most important solution in the prevention of the epidemic, has caused psychological traumas in some parts of the society. Because the curfew has severed people's social ties. Many scientific studies indicate that social ties are important for psychological health, physical well-being, and even survival. People who stayed at home for months or could not leave the house unless it was necessary had to cope with the pandemic process by changing their lifestyles, habits and acquiring new hobbies. In this study; It is aimed to determine how people who stay away from nature and landscape at home during the COVID-19 pandemic process produce solutions.

Method: The method of the research; survey, data collection, analysis and evaluation phases. In this context, the demands of people living in Erzurum for detached houses and hobby gardens during the COVID-19 pandemic; The statistical analyzes were made by applying the questionnaires to the determined sample group to determine the demands of the people living in Turkey for houses with detached gardens, the use of balconies, and the change in the habits of growing plants at home.

Findings: According to the findings obtained from the survey results; 68.6% of the participants were affected by the COVID-19 pandemic in buying/leasing a house with a detached garden, 75.7% did not consider buying/renting a house with a detached garden before the pandemic, 64.29% did not think of owning a hobby garden before the pandemic, In 67.46% of them, the pandemic was effective in buying/leasing a hobby garden, 81.39% of them spent time on the balcony during the pandemic process, 67.53% of them spent time on the balcony increased, 69.53% of them wanted to grow them in their homes during the pandemic process. It was determined that he bought new plants.

Results: As a result of the research; It has been observed that the COVID-19 pandemic has significantly affected people's perspectives on landscape areas, the demand for detached houses and hobby gardens increased during the pandemic process, the time spent on balconies increased, the importance of balconies increased, and the interest in growing plants at home increased during the period when the effects of the pandemic process were observed and quarantine measures were implemented.

Keywords: Pandemic, COVID-19, nature, landscape, detached house, hobby garden, plant

May 2023, 90 pages

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1
KURAMSAL TEMELLER.....	5
COVID-19 Pandemisi	5
COVID-19 Pandemisi ve Doğa.....	6
COVID-19 Pandemisi ve Peyzaj.....	7
COVID-19 Pandemisi Sürecinde Açık Havanın Önemi	8
COVID-19 Pandemisi Sürecinde Müstakil Bahçeli Evlerin Önemi	9
COVID-19 Pandemisi Sürecinde Hobi Bahçeleri/Tarım Bahçelerinin Önemi.....	11
COVID-19 Pandemisi Sürecinde Evde Bitki Yetiştirme	13
COVID-19 Pandemisi Sürecinde Balkonların Önemi	14
Literatür Özeti	16
MATERYAL VE YÖNTEM	22
Materyal	22
Erzurum Kenti Genel Özellikleri;	22
Yöntem.....	27
ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	32
Müstakil Bahçeli Konut Talepleri	32
Hobi Bahçeleri Talepleri	37
Balkon Kullanımı	42
Evde Bitki Yetiştirme.....	50
SONUÇ VE ÖNERİLER	54
Sonuç.....	54
Öneriler	60
KAYNAKLAR.....	62

EKLER	69
EK-1: Bireylerin Müstakil Bahçeli Konut Talebine COVID-19 Pandemisi’nin Etkisinin Belirlenmesi	69
EK-2: Bireylerin Hobi Bahçesi/Tarım Bahçeleri Talebine COVID-19 Pandemisi’nin Etkisinin Belirlenmesi.....	71
EK-3: COVID-19 Pandemi Sürecinin Bireylerin Konutlarında Balkon Kullanma Alışkanlıklarına Etkisi.....	73
EK-4: COVID-19 Pandemi Sürecinin Bireylerin Evde Bitki Yetiştirme Talebine Etkisi	75
EK-5: Etik Kurul Onay Belgesi	77
ÖZGEÇMİŞ.....	78

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Anket uygulanan müstakil bahçeli konut sakinlerinin demografik özellikleri	33
Tablo 2. Soru-cevap yüzdeleri	33
Tablo 3. COVID-19 virüsüne yakalanmada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi	36
Tablo 4. Demografik özelliklerin COVID-19 pandemi sürecinin müstakil bahçeli konutlara olan talebe etkisi	37
Tablo 5. Anket uygulanan hobi bahçesi sahiplerinin demografik özellikleri	38
Tablo 6. Soru-cevap yüzdeleri	39
Tablo 7. COVID-19 virüsüne yakalanmamada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi	40
Tablo 8. Demografik Özelliklerin COVID-19 pandemi sürecinin hobi/tarım bahçelerin olan talebe etkisi	41
Tablo 9. COVID-19 pandemisinde balkon kullanım alışkanlıkları ile ilgili ankete katılanların demografik özellikleri	43
Tablo 10. Balkon kullanma alışkanlıklarının COVID-19 pandemisine etkisinin ne oranda olduğunu saptamaya yönelik sorulara verilen yanıtların yüzdeleri	44
Tablo 11. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Balkonlarında Geçirdikleri Zaman İle İlgili Sorulara Yanıtları	44
Tablo 12. COVID-19 virüsünün tedavi sürecinde balkon kullanımının etkisine hakkındaki görüşlere katılım düzeyleri	46
Tablo 13. Demografik özellikler ile COVID-19 pandemi sürecinin bireylerin konutlarında balkon kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişki	47
Tablo 14. Pandemi döneminde evde bitki yetiştirme ile demografik özellikler arasındaki ilişki	50
Tablo 15. Pandemi döneminde evde bitki yetiştirme alışkanlığı ile ilgili sorulara alınan yanıtlar	51
Tablo 16. COVID-19 pandemi sürecinde evde bitki yetiştirme isteğine katılım düzeyleri	52
Tablo 17. Katılımcıların demografik özellikleri ile COVID-19 pandemi sürecinin bireylerin evde bitki yetiştirme talepleri arasındaki ilişki	52
Tablo 18. Anket analiz sonuçlarına göre peyzaja ve doğaya olan talepler	59

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Müstakil bahçeli konutların Erzurum'daki konumları	23
Şekil 2. Müstakil bahçeli konutlarda anket uygulanışı (Temmuz 2021)	24
Şekil 3. Hobi/Tarım bahçelerinin Erzurum'daki konumları	24
Şekil 4. Atatürk Üniversitesi Hobi Bahçeleri (Ağustos 2021)	25
Şekil 5. Erzurum Teknik Üniversitesi Hobi Bahçeleri (Eylül 2021)	25
Şekil 6. Aziziye Tarım Bahçeleri (Eylül 2021)	26
Şekil 7. Sultan Tarım Bahçeleri (Eylül 2021)	26
Şekil 8. Yöntem akış şeması	31
Şekil 9. Bahçede geçirilen süre (saat)	35
Şekil 10. Bahçede zaman geçirme çeşidi	35
Şekil 11. Hobi bahçesi kullanıcı sayıları ve oranları	38
Şekil 12. Bahçede geçirilen süre (saat)	39
Şekil 13. Bahçede zaman geçirme çeşidi	40
Şekil 14. Katılımcıların balkon kullanım şekillerindeki değişiklikler ve yüzdeleri	45

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

COVID-19: Koronavirüs Hastalığı 2019

TPL Raporu: Trust for Puplic Land (Kamu Arazisi için Güven)

GİRİŞ

Salgın hastalıklar dünya tarihinin en önemli konularından bir tanesidir. Geçmişte yaşanan salgın hastalıklar göze alındığında yaşananların göz ardı edilemeyecek gerçekler olduğu anlaşılmaktadır. Tarih sahnesinde dünyada görülen Kara Veba Salgını, Kolera Salgını ve İspanyol Gribi gibi yıkıcı etkileri çok yüksek olan pandemi dönemleri yaşanmıştır. Yaşanan salgınlarla sosyal hayatta önemli değişiklikler gerçekleşirken ekonomik hayatın da etkilendiği süreçler olmuştur (Tekin 2021)

İlk olarak 2019 yılı Aralık ayında görülen COVID-19 hastalığı Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmış olup ölüm oranları önceki salgınlara oranla daha düşük olduğu bilinmektedir (Ak 2020). Ancak insanlık tarihi boyunca ortaya çıkan salgınlara bakıldığında COVID-19' un dünya çapında en geniş yayılma alanına sahip olan salgın hastalık olduğu görülmüştür (Rice 2020). COVID-19 salgınıyla birlikte hem sosyal hayat hem de yapıları çevrelerin kullanım şekilleri daha önce öngörülmemiş biçimde dönüşüme uğratmış ve dönüşüm süreci devam etmektedir (Ak 2020).

COVID-19 pandemisi son yılların en önemli krizi olarak ortaya çıkmasıyla toplumsal hayatın tüm alanlarında etkisini göstermiş ve gelecekle ilgili belirsizlikler oluşturmıştır. Bu süreçte küresel hareketlilik sekteye uğramış ve birçok alanda durgunluklar yaşanmıştır. Yaşanan bu değişimlerin pandemi sonrasında da insan ilişkilerini ve toplumsal hayatı etkileyeceği düşünülmektedir. Küresel boyutta yaşanan bu stres ortamının devam etmesinin kaçınılmaz olduğu ifade edilmektedir (Tufan vd 2020).

Pandemi boyunca yüksek katlı binalardaki evlerinde ve gittikçe sınırları daralan “yeni kamusal mekânlarda” bulunmak zorunda olan insanlar, açık alanlara ulaşmakta zorluklar yaşamışlardır. Kentlerde rekreasyon alanlarının erişilebilir olduğu yerlerde ise insanların konutlarında olmak yerine açık havada olmaya meyilli oldukları görülmüştür. Fakat, büyük şehirlerin, mevcut durumdaki açık yeşil alanların boyutunun fiziki mesafe çerçevesinde, yeterli gelme durumunu aştığı ve yetersiz kaldığı ortadadır. Kent sakinlerinin apartman dairelerinde veya kapalı ortak alanlarda izole olmasının, büyük şehirlerde yaşayan insanların kentin yoğun bölgelerini terk edebileceği ve kırsal bölgelere kitlesel göçleri başlatabileceği de düşünülmektedir (Maxwell 2020).

İnsanlık tarihine bakıldığında, birçok salgının yaşandığı bilinmektedir. Bu salgınlar kent modellerinde ve kentleşme aşamalarında önemli değişimlere sebep olmuştur (Allam ve Jones

2020). Büyük nüfus kayıplarına sebep olan sanayileşmeler, iç savaşlar, yangınlar, deprem gibi olaylar ile salgın dönemlerinde ülkeler, kentlerde daha yaşanabilir olanaklar sunmak için yeni yaklaşımlar belirleyerek kent planlamaları ve peyzaj tasarım stratejileri benimsenmiştir. Bu stratejilerden bazılarına; Howard'ın bahçe şehir yaklaşımı, Olmsted'in New York için yeşil akciğerler teorisi, Birmingham'ın yeşil kuşağı, Koppenag'ın beş parmak planı ve Boston'un zümrüt kolyesi örnek olarak verilebilir. Bu uygulamalar yaşam kalitesi kaygılarıyla ortaya atılmış teorilerdir. Pandemi süreciyle temiz havada ve günışığında olmanın hastalığa yakalanma ve ölümle sonuçlanma oranlarını düşürücü yönde olumlu katkısının olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple, "ABD'de Ulusal Rekreasyon ve Park Kuruluşu" tarafından parkların koruyucu tıbbın bir parçası olarak kullanılması amacıyla "Park Reçetesi" isimli hareket büyük ilgi çekmektedir (Küçükali vd 2016).

COVID-19, tarihte yaşanmış salgınlar gibi kent alanlarını etkileyen önemli bir olaydır. Buna kolera salgını ve tüberküloz salgınlarının etkileri örnek olarak verilebilir. Kolera salgınıyla birlikte yeşil alanlar ve geniş sokakların tasarlanmış, tüberküloz salgınıyla da mimaride gün ışığının ve balkon kullanımlarında değişiklikler gelişmiştir (Pinheiro and Luis 2020).

Çevresel problemleri bütüncül bir yaklaşımla ele alarak sürdürülebilirlik esasıyla çözüm arayışlarına gidilerek pandemi sonrası sağlıklı kent gelişimi sağlanabilir (Erdoğanaras vd 2020). Bu durum göz önüne alındığında kentlerin, pandemi kontrolü ve sürdürülebilir gelişme için altyapılarını hazırlamaları zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Pinheiro and Luis 2020).

Özellikle hızlı gelişen kentlerin planlama, tasarım ve konut sunumunda mimarlık alanında yenilikçi yaklaşımların üretilmesi gerekliliğini ifade edilmiştir (Megahed and Ghoneim 2020).

İnsanoğlunun içinde bulunduğu ekosistem; devamlı bir hareket halindedir. Doğa, beklenmedik etkilerini sürekli olarak insanoğluna göstermektedir. Geçmişten günümüze insanlık çok sayıda hastalıkla karşılaşmıştır. Geçmişte yaşanmış bu durumların gelecekte de yaşanacak olması muhtemeldir. Yakın zamanda ortaya çıkan hastalıklar, insanoğlunun salgın hastalıklar karşısında çaresizliğini göstermeye yeterli olmuştur (Budak ve Korkmaz 2020).

Türkiye'de COVID-19 pandemisi sürecinde uzun süre kapalı mekânlarda kalan insanlar havaların ısınması ile konut bahçelerinde vakit geçirmeye başlamıştır. Sokağa çıkma yasağının kalkmasıyla konut çevresindeki açık ve yeşil alanlar sıklıkla kullanılmıştır. İçinde bulunduğumuz küresel COVID-19 salgını yeşil alanların kent sağlığı için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermiştir (Sayan Atanur ve Ersöz 2020).

Kentler tarih boyunca sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda farklı değişimler ve dönüşümler geçirmiştir (Gülpınar Sekban vd 2019). Her bir değişim kendi izlerini bırakarak değişim sürecini etkilemiştir. Tüm dünyada etkisini göstererek kendi izlerini bırakan Pandemi süreci de mevcut düzeni etkileyerek “açık mekân tercihlerini” de değiştirmiştir. Bu evrimlerin tamamında doğa iyileştirici olmuştur. COVID-19 döneminde bu süreç tüm dünyada gözler önüne serilmiştir. Pandemi sonucunda insanların mekân anlayışının değiştiği görülmektedir. Yeni normaller sonucunda ortaya çıkan mekânsal tercihler oluşmuştur (Beyaz Özbey 2021).

Salgın döneminde, insanların birçoğunun evden çıkamaması için getirilen kısıtlamalar virüsün yayılmasını engellemek adına alınan önlemlerdendir. Kısıtlamaların uygulanmasıyla zamanın geçirildiği mekânlar, özellikle de yaşam alanlarının niteliği sorgulanmıştır. Bir diğer ifadeyle vaktin tamamının geçirildiği mekânların başında ev ortamı yerini alırken boş zamanların değerlendirildiği mekânlar kısıtlanmıştır. Dolayısıyla evler, salgın tedbirleriyle birlikte boş vakitlerin geçirildiği mekânlar haline gelmiştir. Ayrıca evlerin bahçeli oluşu, balkon varlığının durumu veya balkon büyüklüğünün ya da kırsal alanlarda bulunan evler, salgın boyunca avantajlı görülmüştür. Ayrıca açık hava mekânları sosyal aktiviteler için daha çok tercih edilir olmuştur. Kapalı mekânlar ise virüsün yayılma ihtimalinden dolayı tercih edilmemeye başlanmıştır (Beyaz Özbey 2021).

COVID-19 salgınının dünya çapında oluşturduğu yıkıcı etkisi ve neden olduğu psikolojik incinme, kentlerin yarınını ve kent tasarım fonksiyonunun da yeniden gözden geçirilmesine sebep olmuştur. Büyümekte olan kentlerde COVID-19 salgınının yayılım hızı, globalleşmenin sebep olduğu yeni bir olumsuz tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Salgın küresel tedarik zinciriyle ve insan hareketliliğiyle yayılmış olsa da büyük ve kalabalık kentlerde yayılım hızının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Paköz 2020).

COVID-19 pandemisi sosyal hayatta çok sayıda değişikliğe yol açtığı gibi bilim dünyasını da üzerine çekmiştir. Bu süreçte sağlık başta olmak üzere birçok bilim alanında COVID-19 üzerine araştırma yapıldığı görülmektedir (Wagstaff ve Wortman 2013, Tuğaç, 2020, Aşkın vd 2020). Çevre ve doğa bilimi alanında da benzer çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Çetinkaya Karafakı 2021, Sezen 2020, Onur 2020). Birçok farklı alanı etkileyen COVID-19 salgını hakkında geniş bir literatür oluşmuştur. Bu araştırmanın amacı COVID-19 pandemisi sürecinde evde doğal çevreden, peyzajdan uzak kalan insanların ne şekilde çözümler ürettiklerini belirlemeye çalışılmaktır. Bu bağlamda pandemi sürecinde insanların sosyal mesafeye imkân tanıyarak doğanın içinde olmaya ve kentsel tarım yapmaya fırsat sunan hobi bahçelerine, bahçeli evlere, iç mekânda bitki yetiştirmeye ve balkon bahçeleri oluşturmaya talepleri belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek gelecekte

de yaşanabilecek pandemi, afet, salgın süreçlerini daha rahat atlatabilmek için peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımları açısından dikkat edilmesi gereken hususlar sunulmuştur.

KURAMSAL TEMELLER

COVID-19 Pandemisi

Hastalık yapabilen bir enfeksiyon etkenine duyarlı olan canlıya doğrudan veya dolaylı yolla temasıyla geçerek oluşan bulaşıcı hastalıkların yayılarak çok sayıda canlıda hastalık oluşturmaları, salgın olarak tanımlanır (Yurdakul 2015). Salgın hastalıkların ortaya çıkmasında ve yayılma hızında birçok sebep etkilidir. Bunlara temizlik, kıtlık, iklim olayları, nüfus yoğunluğu örnek verilebilir Salgın hastalıklar insanlık tarihi boyunca farklı insan grupları arasında beslenmeden mimariye, birçok alanda değişikliklere sebep olmuştur. Hatta küresel etkileri imparatorluklarda yıkımlara ve yönetimlerin değişmesine kadar birçok alanda yeni gelişmelerde etkisi olan sağlık olaylarıdır (Karademir 2014).

Bir hastalığın yaygınlaşarak birçok kişiye aynı zamanda bulaşması, “epidemi” olarak tanımlanırken, salgınların tüm dünyaya yayılmasına ise “pandemi” denmektedir. Koronavirüs 2019 yılının sonunda ortaya çıkmış; 2020 yılında kısa süre içinde neredeyse tüm dünyada görülmüş ve “koronavirüs pandemisi” adını almıştır (Anonim 2020a).

Bütün dünyayı etkisi altına alan korona virüs hastalığı, Çin’in Wuhan kentinden, dünyaya yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir (Altın 2020; Yücedağ ve Çetin 2020). Pandeminin başlaması dünyadaki insan yaşamının alışılmış kurallarını ve rutinlerini değiştirmeye başlamıştır (Zhao, 2020). Pandeminin yayılım hızını düşürebilmek ve etkisini azaltabilmek için dünya genelinde farklı zaman aralıklarında dışarı çıkma kısıtlamaları uygulanarak fiziki mesafenin korunmasına gayret edilmiştir (Bozkurt 2020). Kent ölçeğinde uygulanan kısıtlamalarla insanların gezi alanları sınırlı hale gelmektedir. Bu dönemde özellikle kentsel açık alanların, meydan ve sokakların bağlantılı olduğu kentsel açık alanlarda ve parklardaki gündelik faaliyetlerin yeterliliği, çeşitliliği ve niteliği yeniden tartışılmaya başlanmıştır. Pandemi süreciyle hayatımıza giren kısıtlamalar karşısında kentlerde bulunan açık hava parkları insanların sosyalleşme anlamında imkânlar bulabileceği, bedensel ve ruhsal yönden rahatlama sağlamak amacıyla açık hava etkinlikleri (konser, gezi vb.) ve spor aktiviteleri için olanak sunmaktadır (Xie vd 2020).

Dünyanın herhangi bir yerindeki bir olay bilimsel bir gelişme veya bir hastalık küreselleşmenin etkisiyle, belirli bir bölge içerisinde kalmamaktadır. Ulaşımın kolaylaşması, seyahat özgürlüğü, uluslararası olimpiyatların düzenlenmesi, üniversiteler arası iş birlikleriyle

öğrenci değişim programları, geniş yelpazedeki sanayi ve ticari ilişkilerin ülkeler arasında önemli bir boyuta ulaşmasıyla toplumlar, birbirine daha yakın ve birbirleriyle daha çok etkileşim içerisinde olmuştur. Bu sebeple hastalıklar olduğunda uluslararası ekonomik, siyasi, politik ilişkiler ve turizm faktörleri devreye girmektedir (Yelboğa ve Bayır Aslan 2020).

COVID-19 salgınının yayılmasını önlemek için insanları fiziksel olarak birbirinden ayırmak, izole etmek gerekmektedir (Aşkın vd 2020). Ancak, salgını önleyen bu tedbir sosyal ilişkileri azalmasına ve dolayısıyla ruh sağlığı açısından risk faktörü oluşturmaktadır. Sosyal ilişkiler; fiziksel refah, psikolojik sağlık ve hatta hayatta kalma için hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla izolasyon sürecinde sosyal ilişkilerden uzak kalma duygusal ve psikolojik durumu olumsuz etkilemektedir (Holt-Lunstad 2017; Aşkın vd 2020). Salgın sırasında da izolasyon amacıyla yapılan “evde kal” çağrısı psikolojik açıdan olumsuzluklar doğurmuştur. Yapılan çalışmalar evde kalmanın sağlık kaygısı, yalnızlık, depresyon ve finansal endişe duygusunu arttırdığını göstermiştir (Reger vd 2020; Thunström vd 2020; Aşkın vd 2020). Sosyal izolasyon ile enfeksiyon kontrolünün sağlanmasında etkili bir yöntem olsa bile sosyal, psikolojik, ekonomik ve ciddi toplumsal sonuçları beraberinde getirmesiyle aile içi şiddeti ve alkol kullanımını artırmaktadır (Ergönen vd 2020; Usher *et al* 2020; Aşkın vd 2020).

Geçmişten günümüze salgınlar ve pandemiler kentlerin yapısını değiştirmiştir (Tuğaç 2020). Tarihte tekrarlayan salgın hastalıklar mühendislerin ve mimarların katkılarıyla kentsel sıkışıklığı gidermek amacıyla kent sınırları genişletilerek, daha geniş açık yeşil alanlar tasarlanmıştır (Anonim 2020b).

Çin’in Wuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan ‘Coronavirus Disease 2019/COVID-19’ olarak anılan ‘koronavirüs pandemisi’ tüm dünyayı tehdit etse de vakaların %95’i kentsel alanlarda görülmüş ve her alanda birçok değişim başlatmıştır (Tuğaç 2020).

COVID-19 Pandemisi ve Doğa

Pandemiyle birlikte doğaya olan farkındalık düzeyimiz en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Kısıtlama uygulamalarının ardından insanların pek çoğunda stres giderilme ihtiyacı oluşmuş ve ruhsal rahatlık amacıyla erişiminin kolay olduğu yakınlıktaki yeşil alanlar kullanmıştır. Başka bir ifadeyle doğanın insanlar için ruhsal ve fiziksel refah açısından hayati öneme sahip olduğu derinden hissedilmiştir (Anonim 2022a).

COVID-19 pandemisiyle birlikte evlerinde daha çok zaman geçiren insanlar ormanlara, parklara, plajlara ve diğer açık alanlara ilgi göstermiş, ya da evlerinin yakınında daha önce fark etmedikleri doğanın muhteşemliğini görme imkânı bulmuşlardır. Ancak bu durum doğanın

değerinin anlaşılmasıyla birlikte beraberinde de korunan alanlar üzerindeki baskıyı artırmıştır (Anonim 2022a).

COVID-19 Pandemisi ve Peyzaj

Anonim 2020c' e göre; TPL Raporu'nda karantina dönemlerinde sinema salonları, restoranlar gibi kapalı alanlar kullanıma kapatıldıkça parklar güvenli alanlar olarak görülmektedir. Bundan dolayı birçok ülkede ve kentte kısıtlamaların uygulandığı zamanlarda parkları kapatılmayarak insanların gezi yapabilmelerine ve sosyalleşebilmelerine imkân oluşturmaktadır. Kamu arazilerinin ve parkların pandemi süreci içinde en fazla kullanıma ulaştığı ve ziyaretçi sayısında da önemli yükselişin yaşandığı bu raporla belirtilmiştir. Pandemi sürecinin ilk zamanlarında farklı ülkelere park ziyaretlerinde azalma ve artışlarda değişkenlik gözlenirken izolasyon sürecinin devam etmesiyle bunalan insanlar parkların hem açık hava rekreasyonu açısından hem de sağlık açısından önemli fonksiyonlara sahip olduğunu fark etmesiyle yüksek seviyelere ulaştığı belirtilmektedir (Geng vd 2021).

COVID-19 pandemisi döneminde devam eden izolasyon ve tedbir amaçlı karantinaların artmasıyla fiziki aktivitelerdeki eksiklikler beraberinde ruhsal açıdan çöküntüye sebep olmaktadır. Bu sebeple insanların yasakların uygulandığı zamanlarda evlerinde ve yasaklar haricindeki diğer vakitlerde de erişilebilir mahalle parklarında egzersiz yapılmasının tercih edilmesi gerekliliği tavsiye edilmektedir (Peçanha at al 2020). Doğal mekânlarda vakit geçirmenin iyileşme sürecine katkı sağlayacağı ve gerginliği yok edeceği savunulmaktadır (Kaplan, 1995).

Salgın döneminde kapalı kamusal mekânlarda kullanım yoğunluk azalmıştır. Dünya genelinde pandemi öncesi döneme nazaran açık yeşil alanların kullanım oranı artmış ve yeni açık yeşil alanlara talep oluşmuştur (Anonim 2022b). Kent içine kademeli ve eşit biçimde yeşil alanların dağıtılması kentin yerleşmesi amacına da hizmet etmektedir. Böylece kent sakinlerinin yeşil alan ihtiyacını gidermek amacıyla yaşadığı yerden uzaklaşmayarak hareketlilik kaynaklı nüfus yoğunluklarının yaşanmasına gerek kalmaz. Bu sebeple kentsel alanlardaki yeşil mekânların sosyal adalet düşüncesiyle dengeli dağılımı düşünülerek uygulanması, mahalle ölçeğindeki kentsel mekânların yeşil alanlara dönüştürülmesiyle daha sağlıklı planlı bir çevre için büyük öneme sahiptir. Yaşam alanlarına yakın, kolay ulaşılabilir, hatta konutlardan görünebilen mesafedeki yeşil doku varlığının, bireylerde fiziki ve psikolojik sağlık yönünden olumlu katkı oluşturacaktır (Arın Ensarioğlu 2021).

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Açık Havanın Önemi

Pandemi döneminde yapılaşmanın yoğun açık-yeşil alanların ise yetersiz olduğu kentlerde, kapalı mekânlar halk sağlığını olumsuz etkileyen mekânlar halini almıştır. Açık-yeşil alanların yeterli seviyede olmasıyla fiziksel mesafe sağlanırken, kentsel mekânların dengeli dağılımı da artırabilir. Böylece, pandemi sürecindeki mekân deneyimleri gelecekte oluşması muhtemel pandemilerin önlenmesinde önemli faydalar oluşturulabilir (Pehlivan 2021).

COVID-19 süreciyle özellikle yürüme mesafesindeki açık-yeşil alan gereksiniminin artması ulaşılabilir mekânların değerini artırmıştır (Adıgüzel ve Balta 2021).

Kısıtlamalarla birlikte açık yeşil alanların önemi artmış ve sıkıcı kent etkisinden uzaklaşmak isteyen insanlar genellikle olarak doğal alanlara, göl veya akarsu kenarları gibi insana huzur veren, dinlendiren yerler tercih etmektedir. Ayrıca kentlerin toplanma alanı olarak kullanmaya uygun olan yeşil alanların sayısı artırılmalıdır (Çam 2020).

Kentsel hizmet denince ilk akla gelen konuların başında açık yeşil alan kullanımı bulunmaktadır. Yoğun nüfus sebebiyle çok katlı gökdelenlerin bulunduğu metropol şehirlerde, yeşil alanlarda zaman geçirenler şanslı bulunmaktadır (Ateş 2020).

Salgın nedeniyle kısa süreli dolaşıma ve erişime imkân veren zorunlu kısıtlamalarla kamusal açık yeşil alanlara olan talep artmış ve hatta kırsala kaçma imkânı olan kentliler, ikincil konutlarına yönelmiştir. Bu sebeple kalabalık kent merkezleri eski değerini kaybetmiş oldu (Sürer 2021).

Salgın sürecinde hem bireylerin öz denetimiyle almış oldukları tedbirler hem de yönetimlerin uygulamış olduğu umumi sakağa çıkma yasakları sebebiyle dışarıda geçirilen süre azaldığından gün ışığından faydalanma süreside ciddi derecede azalmıştır. Bu sebeple, insan vücudunda D vitamini eksikliği meydana gelmektedir. Hâlbuki D vitamini viral enfeksiyonlara karşı savaşan bağışıklık sisteminin ana elemanı olarak bilinmektedir. D vitamini ihtiyacının büyük bir bölümü deri hücreleri yoluyla doğrudan gün ışığında bulunmayla insan vücuduna alınabilir (Ayseli vd 2020). Zarflı virüslere karşı D vitamininin hastalık önleyici etkisi olduğu bilinmektedir. Zarflı virüslerden olan korona virüse karşıda D vitamininin koruyucu ve COVID-19 kaynaklı ölümleri de azalttığına dair farklı çalışmalar yapılmıştır (Beard vd 2011; Hedlund vd 2020). Diğer yandan salgından korunmak adına evlerine kapanan ve gün ışığından mahrum kalan insanların bağışıklık sistemleri zayıflamış ve enfeksiyonlara karşı vücutları savunmasız hale gelmiştir ki bu durum çelişki oluşturmaktadır (Arın Ensarioğlu 2021).

COVID-19 pandemisi, toplumsal ve bireysel yaşamın birdenbire değişebileceğini göstermiştir. Bu süreç “sosyal mesafe”, “kişisel izolasyon”, “karantina”, “dezenfeksiyon”

kavramları gündeme getirerek toplumsal hayatın akışını değiştirmiştir. İzolasyon sürecinde konutlar üzerinden pencereler, balkonlar, verandalar, teraslar, bahçeler aracılığıyla dış dünya ve açık havayla bağlantı kurulmuştur. Salgın bittikten sonra da normal hayata dönüş zaman alacaktır. Sosyal hayattan uzak ve tedbirli yaşamaya devam etmek zorunda olan bireylerin ruh sağlıklarının bozulmaması için yaşadıkları çevreden hoşnut olmaları önemlidir. Bu bağlamda, zamanın çoğunun geçirildiği konutların farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte tasarlanması, mekânsal çözümlerle açık havayla bağlantısının kurulması gerekmektedir (Arın Ensarioğlu 2021).

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Müstakil Bahçeli Evlerin Önemi

Ev kavramı fiziksel, mekânsal, sosyal, kültürel ve duygusal olarak çok kapsamlı bir yapıdır. 20. yüzyılın başından itibaren popüler hale gelmiş ve yıllarca sadece mimarlık alanında üzerine çalışılmakla kalmayıp birçok farklı disiplin tarafından da tanımlanmış ve araştırılmıştır. Bu nedenle özellikle literatür araştırmasının disiplinler arası bir çerçevede yapılması önemlidir. Konu ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde mekânsal yaklaşımların yanı sıra pek çok tarihsel, toplumsal, zihinsel ve psikolojik yorumlara, farklı yaklaşımlara da rastlanır ve evin çeşitli özellikleri ön plana çıkar. Dolayısıyla mimarlık alanında kavram, diğer disiplinlerden de nasibini alarak, aslında bir mekân önerisine ek olarak bir yaşantı tanımına da denk düşer. Çünkü ev kavramı tanımlanırken mekânsal bir çerçevenin çizildiği önerilerde asıl olanı, yani içerideki hayatı kaçırmamak gerekir, sonuçta mekân insan yaşantısına hizmet eden bir tür araçtır. Bu yüzden yazının ev kavramına odaklanan bu kısmında kavrama ilişkin mekânsal, sosyo-kültürel ve sonuç olarak yaşantıya ilişkin tanımlamalara ve tartışmalara yer verilecektir (Ekenyazıcı Güney ve Tulum 2021).

Salgının oluşturduğu endişe ve kaygı insanların psikolojileri ve tercihleri üzerinde etkiler oluşturmaktadır. Bu etkilerin en yoğun hissedildiği mekânlardan biri şüphesiz ki içerisinde fazla zaman geçirilen konut tercihlerinde kendisini göstermektedir (Tosun ve Fırat 2012).

Salgın süreci, kullanıcının kendisini güvende hissettiği konutunda gün ışığı ve temiz havadan en verimli şekilde faydalanabilmesi amacıyla bahçe, balkon, çatı bahçesi, teras, avlu gibi konutla bağlantılı açık mekân planlamalarına da kapalı mekân planlamaları kadar önemsenmelidir. Sözü edilen mekânlar insanların yeşil alanla buluşabildiği bölgeler olmaktadır. Saydam açıklıklar ve bu açıklıklardan görünen dış mekân, gün ışığını iç mekâna aldığı gibi insan psikolojisi üzerinde de olumlu katkıları vardır. Mümkün olduğunca gün ışığı alan mekânlar, kapalı alanlardaki bakterilerin insana verdiği zararı da en asgari düzeye çekmektedir (Dietz vd 2020). Bina tasarımındaki açıklıkların ve çatı pencereleri doğru

konumlandırmasıyla da gün ışığından yararlanmayı üst düzeye çıkaracak metotlar olarak ifade edilebilir (Arın Ensarioğlu 2021)

Özellikle metropollerde salgın öncesinde mimarinin yoğun olarak dikey yönde tercih edildiği görülmektedir. Şehir merkezindeki alanların sınırlı olması ve bundan dolayı arsa fiyatlarının yüksek oluşu insanları bu mimari tasarım yaklaşımına yönlendirmiştir. Dikey mimarinin tercih edilmesiyle kent için nüfus yoğunlukları ve hareketlilik artmıştır. Dikey mimari, iç mekân hava kalitesini düşüren, dışarıdan hava girişini engelleyen kapalı cephe sistemleri, yapay havalandırmalar, iç mekân sirkülasyonunda asansör kullanımı gibi bazı tasarımları da beraberinde getirmektedir. Bütün bu unsurlar, bulaşıcı hastalıklara yayılım imkânı veren ortamları oluşturabilmektedir (Şumnu 2020).

Salgın sonrası yüksek yapılarda uzun süre dışarı çıkamamanın verdirdiği deneyimle, kullanıcıların “bir kapıdan çok sayıda insanın girmeyeceği” mekânlara yöneleceği ve bundan dolayı dikey mimari uygulamalarından yatay mimariye geçişlerin hız kazanacağı öngörülmektedir (Gündoğmuş 2020; Megahed ve Ghoneim 2020). Tek merkezli şehir planlamasından ziyade çok merkezli şehir planlamasına geçişle, dikey mimari yerini yatay mimariye bırakabilecektir. Yatay mimariyle, özellikle hareketliliğin olduğu mekânlarda daha az fiziki temas, doğaya daha yakın bir mimari çizgi meydana getirebilmeyi uygulanabilir kılarak daha sağlıklı bir yaşam ortamı oluşturulabilir. Kentsel yoğunlukların azalması ve fiziki mesafe kuralları hesaplanarak tasarımların yapılması toplum sağlığı açısından bir zorunluluktur (Capolongo et al 2020). Fakat bunu uygularken kentlerin sınırları mutlaka göz önüne alınmalıdır. Kentlerin yayılmacı politikalarıyla doğal dengeler giderek bozulmakta, mevcut durumu daha da düzeltilemeyecek duruma getirebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Arın Ensarioğlu 2021).

Pandemi sonrası, insan sağlığını önemseyen apartman konut yaklaşımı, kişinin rahatlamasına ve dolayısıyla iyileşmesine katkı sağlayacak pencere konumlandırmalara ve yoğun kullanıcılara yeterli gelebilecek mekânların aydınlatma seviyelerine, biyolojik saate olumlu etki edecek dinlendirici uyku amacıyla tasarlanmış yatak odalarına, doğal havalandırma sunan, iç hava kalitesi yüksek oturma odalarına, işlevine uygun planlanan balkonlara ve fiziki mesafeyi koruma imkânı veren, yapı boyutları doğaya ulaşmaya öncelik vermelidir (Peters ve Halleran 2020).

Salgın süreci insanların günlük yaşamında ve hatta bir binada kalma şekillerinde bile çarpıcı değişikliklere neden olmuştur. Virüsün patlak vermesiyle, yayılmasını önleyebilmek için evlerin vazgeçilmez birer mekân haline gelmiştir. Fakat son zamanların planlanan ev yaklaşımının insanların evdeyken ihtiyaçlarına yeterli gelmediğini ve virüslerden tam izolasyon

sunamamıştır. Bu sebeple mimarların yeni barınma modelleri geliştirmeleri beklenmektedir (Putra 2021).

COVID-19 salgını ülkemizde ilk vakaların görülmeye başlandığı 2020 yılı Mart ayı itibariyle hayatımızın hemen her alanı etkilenmiş olup, bu süreçte de bireylerin tercihlerinde de değişiklikler olmuştur. Bu değişimler birçok alanı etkilemiş ve konut sektörü bu değişikliklerden etkilenen sektörlerden birisi olmuştur. Çünkü pandemi sürecinde insanlar vakitlerinin çoğunu evlerinde geçirmek durumunda kalmıştır. Sektörlerin bazıları evden çalışmayı uzun bir süre yürütmüş, böylece evler tam olarak bir yaşam alanı halini almıştır. Mevcut durumda bile önemli olan ev tercihi pandemi dönemiyle daha da önem kazanmıştır. Salgının yaşattığı stres ve kaygının insanların psikolojik sağlıkları üzerine de olumsuz etkileri olmuştur. Olumsuz etkilerinin olduğu düşünülen diğer bir unsur ise kalabalık apartman daireleridir. Evde daha fazla vakit geçirilmesinden dolayı insanlar daha ferah mekân arayışına başlamışlardır. Bu sebeple kentlerden uzak, müstakil bahçeli evlere olan talep artmıştır (Gönen ve Çetinkaya 2021).

Yüzeylere temas yoluyla hastalık bulaşma riski artmakta, asansör gibi alanlarda ise fiziki mesafeye uyulamamaktadır. Uygulanan önlemlerden dolayı, zaten evde kalmaya mecbur olan kişilerin bir de evin dışına çıkamıyor olması, insanların artık daha fazla zaman geçirdiği yaşam alanlarını satın alırken daha çok kriteri göz önünde bulundurmalıdır. Pandemi sürecini müstakil evlerinde geçiren kişilerin şanslı olduğu düşünülmektedir. Müstakil evlerinde yaşayanlar bulundukları yerde daha az insanla etkileşimi olacaklardır. Öte yandan evin bahçeli olması insana hareket alanı verecek, en azından bahçede hava alma ve rahatlama imkânı bulacaktır. Böylece kişiler ruhsal açıdan olumlu yönde etkilenecektir. Bütün bu artılar göze alındığında COVID-19 salgınının bireylerde konut seçimine yön vereceği düşünülmektedir. COVID-19 salgınıyla yeni salgınların yaşanabileceği ihtimali düşündürmektedir. Konut yatırımları genel olarak uzun süreli yatırımlar olduğundan, insanların tercihlerinin buna göre biçimlenmesi mümkündür. Nüfusun artması, arsa maliyetlerin yükselmesi sınırlı kaynaklardan ve insanların şehirden fazla uzaklaşamayışından dolayı herkes için müstakil ev yaşantısı mümkün olmayacaktır. Bu hususlar göre alındığında konut sektörünün gelecekteki yönelimleri değişecektir. Pandemi sonrası kısıtlamalarla birlikte insanların yaşam alanlarında değişiklik yapmak istemesi, süreçte doğal karşılanabilecek bir durumdur (Gönen ve Çetinkaya 2021).

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Hobi Bahçeleri/Tarım Bahçelerinin Önemi

Hobi bahçeleri, şehirde yaşayan insana modern hayatın ve kent yaşantısının sınırlandığı yapıdan çıkarak ruhsal rahatlamayı, sağlıklı ürün yetiştirerek beslenmeyi ve bu ürünlerden ekonomik kazanç sağlama gibi sayısız katkısıyla beraber esasen toprakla

bütünleşme ve aslına dönüş imkânı vermektedir. Kent hayatına sıkışmış insanlara hobi bahçelerinin sunmuş olduğu imkânlar cazip gelmekte ve kentlilerin bu alana yönelmelerini sağlamıştır (Yılmaz 2021).

Almanya’da yoksul kesime yardım amacıyla ortaya çıkan hobi bahçeleri İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hızlı bir şekilde Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Son dönemde Türkiye’de de epeyce ilgi gören boş zaman aktivitelerine ve kentlerin boş zaman alışkanlıklarına meydan okuyan bir aktivite olarak “hobi bahçeleri” tasarlanmıştır. Genel anlamda şehirden uzak belirli büyüklükte bir arazinin kiralanması veya satın alınması şeklinde ekip biçerek farklı ürünler yetiştirmeye imkân sunan hobi bahçeleri; kent insanına “boş zaman” olarak ifade ettiği zamanlarını değerlendirebileceği bir etkinlik alanı vermektedir (Yılmaz 2021).

Hobi bahçelerinin Türkiye’deki tarihsel gelişimine bakıldığında dünyada da çokça örnekleri bulunan hobi bahçelerinin, ülkemizde farklı isimlerle adlandırılarak karşımıza çıktığını belirtmektedirler. İlk kez Bursa Büyük Şehir Belediyesi tarafından 1986 yılında kent küçük bahçesi adıyla kurulmuş olup, bu kent bahçesini 1987 yılında Ankara Yeni Mahalle’de halk bahçesi olarak kurulan bahçeler takip etmiştir. Daha sonra 1989 yılında İzmir’de kent bahçesi, 1994 yılında Konya, 1998 yılında İstanbul Darülaceze, 2002 Konya Karatay Belediyesi, 2002 Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2003 yılında Bakırköy Belediyesi ve Ankara Polatlı Belediyesi tarafından hobi bahçesi adıyla kullanıma açılmıştır (Yılmaz vd 2006).

Hobi bahçeleri kentlerde yaşayan insanların doğa ve yeşil ile iletişim içinde olabilme fırsatı buldukları, dinlendikleri, kentin olumsuz şartlarına karşı ruhsal olarak hazırladıkları, birlikte zaman geçirebilmeye uygun alanlar oluşturma imkânı veren küçük bahçe tesisleri, halk bahçeleri, kent bahçeleri gibi farklı isimlerle anılmışlardır (Kef 2015).

Pandemi sürecinde küçük de olsa bir kulübesi olan ve farklı meyve ve sebzelerin yetiştirilmesine olanak sunan hobi bahçelerine talep artmıştır (Ateş 2020). İnsanlar biraz olsun rahatlamaya, dinlenmeye, stres atmaya ve hastalık riskinden uzaklaşmak amacıyla seçimlerini daha sakin, insan yoğunluğunun olmadığı dolayısıyla salgın tehlikesinin çok daha az olduğu doğaya dönüş yönünde kullanmışlardır (Çam 2020).

Salgın döneminde kentlerde yaşıyor olmanın olumsuz bir durum olduğu görülmüştür. İnsan akışının, yoğunluğunun ve ortak kullanılan mekânların fazla oluşu büyük bir risk alanı meydana getirmektedir. Ayrıca salgın dönemini apartman dairelerinde geçirmek, insanların hareket mesafesini kısıtlanmasına neden olmuştur. Diğer yandan, bahçeli evde veya kırsalda yaşayanlar daha avantajlı görülmüştür. Çünkü kendilerine ait yaşam alanları ve sınırlı ortak kullanım alanları olduğundan virüsün yayılma hızı düşük olmuştur. Bu sebeple salgın dönemini, kentsel alanlarda geçiren insanlar, yaşama alanlarını sorgulamaya başlamıştır.

Kentsel alanların çekiciliğini kaybetmesi, alternatif yaşam alanı oluşturulması eğiliminde artışa neden olmuştur. Eğitim, iş, meslek gibi sosyal faaliyetlerin çeşitliliği ve tanıdığı olanakların geniş ölçüde olması, insanları kentlere bağlamaktadır. Diğer yandan da COVID-19 salgını kentlerde yaşamın zor olduğunu göstermiştir. Bu sebeple insanlar, kentsel alanlara alternatif yaşam mekânları oluşturmaya başlamıştır. Yaşam alanlarında değişikliğe giden insanlar hobi bahçesi, bahçeli evler ya da kırsal mekânları tercih eder olmuştur. Kentsel mekânlarda, bireylerin salgın dönemlerinde, risk oluşturmamayan hareket alanlarının sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması gerekliliği öne çıkmaktadır. Söz konusu düşünce ve faaliyetlerin COVID-19 salgınıyla, farkındalığının arttırdığına yönelik önemli bir sonuç ortaya çıkmaktadır (Beyaz Özbey 2021).

Salgın süreciyle karşılaşılan sorunlardan biride gıda tedarik süreci olmuştur. Bu süreçte küresel seyahatler ve lojistik sektörüne getirilen kısıtlamalar tarım ürünlerinin ithalatını da zorlaştırmıştır. Böylece tarımda kendine yetebilen yerli ve yerel hale getirilen tarım politikaları önem kazanmıştır. Kısıtlamalar nedeniyle tarım ürünlerinde arz azalmış, ulaşım maliyetleri ve gıda fiyatları artmıştır. Bu artışla beraber salgın sebebiyle gelir kaynaklarında düşüşlerin yaşanması tüketici için önemli bir problem oluşturmıştır. Salgından sonra bu şekildeki sorunların tekrarlanmaması için gıda zincirinde kısaltma yaparak güçlendirme, üretim ve dağıtım aşamalarının yerel kaynaklar ile çözülmesi önem arz etmektedir (Öztaş Karlı ve Çelikyay 2020). Yerel üretim tüketiciye taze ve ucuz gıdayı hızlı şekilde ulaştırmayı mümkün kılacaktır. Bu bağlamda evsel ve kentsel tarım uygulamaları artırılabilir. Başka bir deyişle konutlarda bahçe, teras, balkon gibi açık alanlarında küçük çaplı tarım uygulamaları ev ekonomisine katkı sağlayabilir. Kent bahçeleri ve kent bostanları gibi faaliyetlerle kent merkezinde bulunan topraklar tarım amacıyla kullanılıp hem kent yoğunluğunu dengeleyerek hem de kentsel yeşil alan miktarını yükselterek, sağlıklı gıdaya düşük maliyetle ulaşımı mümkün hale getirecektir (Öztaş Karlı ve Çelikyay 2020; Partigöç ve Turhan 2020).

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Evde Bitki Yetiştirme

COVID-19 salgını güvenli gıdaya ulaşımı da güçleştirmiştir. Gıda tedarik zincirindeki bozulma nedeniyle kent merkezlerinde gıda güvensizliğini artırmıştır. Gıdaya erişimi kısıtlayan fiziksel ve ekonomik engeller artmıştır. Bu durum yerel gıda üretim fikrini daha cazip hale getirmiştir. Hane halkının gıdaya erişimine katkı sağlamak için ev bahçeciliği önemli bir tarım stratejisi olarak gündeme gelmiştir. Kentsel alanlarda gıda üretimi için ev bahçeleri, hobi bahçeleri, çatı bahçeleri önem kazanmıştır (Lal 2020).

COVID-19 pandemisinde özellikle büyük kentlerde riskler ve krizler yaşanmıştır. Kentlere girişin, sınırların kapanması gıdaya ulaşımı engellemiştir. Özellikle sebzeler ve çabuk

bozulan ürünlerde gıda kayıpları artmıştır. Kentsel tarımın böyle olağan üstü durumlarda önemi daha iyi anlaşılmıştır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde kentsel tarımın dikey çiftçilik gibi gelişen büyüyen uygulamalar ve yenilebilir yeşil altyapılar ile desteklenmesi gerekmektedir. Topraksız tarım, akan su kültürü, suda tarım ve çatı seralarının kent merkezlerinde kullanımının artırılması yoluyla kentsel tarım hız kazanacaktır. Kentsel tarım taze tarım ürünleri zincirinin sürekliliğinin ve dolayısıyla küresel çaptaki belirsizliklerin azaltılmasında önemli bir rol oynayabilir (Pulighe and Lupia 2020).

COVID-19 salgını gıda zincirini zayıflattığı için ev ve toplum düzeyinde tarım yapmaya ev bahçeleri fırsat sunmaktadır. Lojistik olarak ev bahçeleri taze sebze ve meyvelere günlük kolay erişim sağlamaktadır (Galhena et al 2013). Ayrıca ev bahçeleri fiziksel aktivite için ortam sağlayarak insan sağlığı ve refahını artırmaktadır (Wagstaff ve Wortman 2013).

İç mekânda bitki yetiştirmeyi tercih eden birçok kişi, bitkilerin kendilerine huzur verdiği ve dinlendirdiği düşüncesindedir. Çünkü canlı olan bitkiler sürekli değişim halindedir. Buda bitkilerdeki belirli dönemlerde büyüme, çiçek açma ve uyku gibi süreçleri gözleme, kişilere modern dünyada çok az karşılaşılabilecekleri doğa ile ilişki kurma fırsatını sunmaktadır (Çelem ve Arslan, 1995).

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Balkonların Önemi

Salgın döneminin getirdiği kısıtlamalar ve yasaklarla zamanlarının tamamını evlerinde geçiren ve dışarı çıkamayan insanlar, doğadan ayrı kalmamak adına evlerinin bir bölümlerinde bitki yetiştirmeye başlamışlardır. Farklı türdeki bitkiler için uygun yetiştirme koşullarının bilinmesiyle evde bitki yetiştirmenin mümkün olacağı bilinmektedir (Anonim 2021a).

Balkonun iç mekânla dış mekân arasındaki geçirgenlik işlevi bazen mekânın uzantısı olma durumundan daha fazla anlam taşımaktadır. Sınırları belirlenmiş kapalı bir alanda dış mekân ile ilişki kuran ve bu ihtiyacı karşılayan balkonlar açık havada oturmak, dışarıyı izlemek, hava almak, manzara seyretmek gibi işlevler yüklenebilirler (Koç 1994; Ergin 1994).

Balkonun iç mekânla dış mekân arasındaki geçirgenlik işlevi bazen mekânın uzantısı olma durumundan daha fazla anlam taşımaktadır. Sınırları belirlenmiş kapalı bir alanda dış mekân ile ilişki kuran ve bu ihtiyacı karşılayan balkonlar açık havada oturmak, dışarıyı izlemek, hava almak, manzara seyretmek gibi işlevler yüklenebilirler (Koç 1994).

Balkonlar, genellikle dış mekânlarda yapılan aktivitelerin bir kısmını burada yapma işlevini yerine getirebilirler. Bu amaçla bitki çiçek, sebze, meyve gibi bitkiler yetiştirmek, güneşlenerek D vitamini ihtiyacını karşılamak, küçük tadilatlar yapmak, evcil hayvan beslemek, kışlık sebze kurutmak, çocuklar için oyun alanı olarak kullanmak, sigara içmek,

mangal yapmak gibi eylemler için kullanılabilir. Kırsaldan kente göç eden ancak köydeki dış mekân aktivitelerinden vazgeçmeyen bir kullanıcının çok katlı bir konutun balkonunda tavuk beslemesi de (Gürel 1983) bu tür kullanımlara örnek olarak verilebilir. Ancak bu tavır günümüzde modern yaşam içinde de farklı anlamlar içererek devam etmektedir. Burada kullanıcı alışkanlıklarının yanı sıra özlem duyduğu aktiviteler için kullanım söz konusu olmaktadır (Erbay 2021).

Pandemi boyunca ön plana çıkan diğer bir gereklilik ise balkonlar olarak ortaya çıkmaktadır. Mimaride savunma ve minare gibi kullanımlarından sonra yapım teknolojilerinin gelişmesiyle iki ve daha fazla katlı yapılarda dış cepheden uzanan çıkıntılar, açık ve yarı açık yapılmak suretiyle balkonları şekillendirmiştir. İşlevsellik açısından da önemi olan balkonların sanat değerinin olması ve pandemi sürecinde artan sosyolojik önemi, barındırdığı farklı işlevler ve anlamlar nedeniyle insanların zamanlarını geçirebildikleri mekânlara dönüşmüşlerdir.

Balkonlar dış dünya ve çevresiyle etkileşim sağlamak ve iletişim kurabilmek amacı ile de kullanılabilir. Bu doğrultuda komşularla sohbet etme, sokakta bulunan bir satıcıya ip sarkıtma, dışarda oynayan çocuğa seslenme, yoldan geçen bir tanıdık ile konuşma, sokaktan geçenleri ya da sokakta olan olayları izleme gibi eylemler görülebilir. Erken Modern Venedik'te balkonun sosyal işlevi üzerine yapılan bir çalışmada görmenin inanmak olduğu ve kentsel dedikodunun balkon ile ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Sosyal hayatın içinde olan balkonlar sosyal işlevini özellikle çok katlı yapılaşmanın olmadığı mahallelerde yüksek katlı yapılara göre daha aktif olarak devam ettirmektedir (Cowan 2011).

COVID-19 salgınının tüm dünyayı etkisi aldığı pandemi döneminde evin dışarısı ile ilişkilerin kurulduğu mekânlar olarak balkonun anlamı değişmiştir. Tüm dünyada uygulanana sokağa çıkma kısıtlamaları, balkonları evlerin en kıymetli alanı haline getirmiştir. Özellikle nüfusun çoğunluğunun apartman dairelerinde yaşadığı şehirlerde, kişiye özel açık hava imkânı sunan balkonların önemi daha da artmıştır. Örneğin balkondan balkona yapılan sohbetler ev ziyaretlerinin yerini almıştır. Balkonların aktif kullanımına tanık olduğumuz bu dönemde hava alma, oturma, komşuluk, iletişim gibi işlevler daha da yoğun olarak kullanılırken alışık olunmayan başka işlevler de eklenmiştir. Bunlardan en yenisi balkonların müzikle şenlenmesi, hatta konser boyutuna ulaşmasıdır. Bu dönemde enstrüman çalabilen birçok insan balkonda komşularıyla beraber şarkılar söylemiş, etkinlikler gerçekleştirmiştir. Hatta birçok profesyonel sanatçı ve müzik grubu da konserler vermiş ve bunları canlı olarak dijital platformlarda paylaşmıştır (Arslan 2020).

Pandemi döneminde ev dışındaki kapalı mekânlarda geçirilen süre azalmış, açık alanda olma ihtiyacı insanları yakın çevrelerinde açık kamusal mekânların kısıtlı olması sebebiyle ara

mekânlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı ara mekânlar inşa ederek sosyalleşme alanları oluşturulabilir (Gök ve Erman 2021).

Hayatın her alanında bizi etkileyen bu salgından korunmak için farklı önlemler alınmıştır. Evde kalmaktan bunalan insanlar balkonlarla dışarıda olma ihtiyacını gidermişlerdir. Bu süreçte mimari yapılar sorgulanmış, çevreci ve doğayla iç içe modeller ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Salgınla birlikte peyzaja erişim istekleri ve taleplerinde de farklılıklar yaşanmıştır. Bu çalışmayla peyzaja erişim talepleri belirlenmeye ve çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

Literatür Özeti

Pandemiye neden olan en büyük etkenlerden biri doğa ile insan arasındaki dengenin bozulması olarak görülmektedir. Yoğun ve kalabalık nüfuslara sahip kentlerde denge halinde yürütülemeyen insan-doğa ilişkisi, hızlı kentleşmeyle birlikte doğanın sömürülmesiyle sonuçlanmaktadır (Çetinkaya Karafakı 2021).

İnsanoğlu var oluşundan beri doğayı kendi amaçları doğrultusunda bilinçsizce kullanmıştır. Bunun sonucunda doğayla uyumlu olmayan ve genelde çirkin olarak nitelendirilebilecek birçok kültürel peyzaj ortaya çıkmıştır. Ancak günümüzde insanlar, doğadan kopma endişesi ile fiziksel ve ruhsal sağlıkları için doğayı ekoloji temellere uygun olarak planlama ve uygulama çabası içine girmişlerdir. Bu bağlamda doğanın insana muhtaç olmadığı, insanın doğaya muhtaç olduğu göz ardı edilmemelidir (Gül 2000).

COVID-19 salgını gıda zincirini zayıflattığı için ev ve toplum düzeyinde tarım yapmaya ev bahçeleri fırsat sunmaktadır. Lojistik olarak ev bahçeleri taze sebze ve meyvelere günlük kolay erişim sağlamaktadır (Galhena et al. 2013). Ayrıca ev bahçeleri fiziksel aktivite için ortam sağlayarak insan sağlığı ve refahını artırmaktadır (Wagstaff ve Wortman 2013).

Geçmişten günümüze salgınlar ve pandemiler kentlerin yapısını değiştirmiştir (Anonim 2020b, Tuğaç, 2020). 2019 yılının sonunda Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Coronavirus Disease 2019/COVID-19 olarak anılan 'koronavirüs' pandemisi tüm dünyayı tehdit etmektedir. COVID-19 pandemisi, her alanda önemli dönüşüm süreçlerini başlatmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Habitat'a göre COVID-19 vakalarının %95'i kentsel alanlarda görülmüştür (Tuğaç, 2020).

COVID-19 salgınının yayılması önlemek için insanlar fiziksel olarak birbirinden ayırmak, izole etmek gerekmektedir (Aşkın vd 2020). Ancak, salgını önleyen bu tedbir sosyal ilişkileri azaltarak ruh sağlığı için bir risk faktörü olmaktadır. Sosyal ilişkiler; psikolojik sağlık, fiziksel refah ve hatta hayatta kalma için hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle izolasyon boyunca sosyal ilişkilerden uzak kalma psikolojik ve duygusal durumu olumsuz etkilemektedir

(Holt- Lunstad 2017; Aşkın vd 2020). Salgın sırasında da izolasyon amacıyla yapılan “evde kal” çağrısı psikolojik olarak olumsuz sonuçları doğurmuştur. Yapılan çalışmalar evde kalmanın depresyon, sağlık kaygısı, finansal endişe ve yalnızlık duygusunu arttırdığını göstermiştir (Reger vd 2020; Thunström vd 2020; Aşkın vd. 2020). Sosyal izolasyon her ne kadar enfeksiyon kontrolünü sağlama hususunda etkili bir önlem olsa da ciddi sosyal, psikolojik, ekonomik ve toplumsal sonuçları beraberinde getirmesi sonucu aile içi şiddeti ve alkol kullanımını artırmaktadır (Ergönen vd 2020: 53; Usher vd 2020; Aşkın vd 2020).

COVID-19 pandemisi, toplumsal ve bireysel yaşamın birdenbire değişebileceğini göstermiştir. Bu süreç “sosyal mesafe”, “kişisel izolasyon”, “karantina”, “dezenfeksiyon” kavramları gündeme getirerek toplumsal hayatın akışını değiştirmiştir. İzolasyon sürecinde konutlar üzerinden pencereler, balkonlar, verandalar, teraslar, bahçeler aracılığıyla dış dünya ve açık havayla bağlantı kurulmuştur. Salgın bittikten sonra da normal hayata dönüş zaman alacaktır. Sosyal hayattan uzak ve tedbirli yaşamaya devam etmek zorunda olan bireylerin ruh sağlıklarının da bozulmaması için yaşadıkları çevreden hoşnut olmaları önemlidir. Bu bağlamda, zamanın çoğunun geçirildiği konutların farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte tasarlanması, mekânsal çözümlerle açık havayla bağlantısının kurulması gerekmektedir (Arın Ensarioğlu 2021).

Kentlerde yer alan parklar ve bahçeler kent sakinin açık yeşil alanlara erişimini sağlayan, stresini azaltan, fiziksel ve ruhsal sağlığını iyileştiren mekânlardır (Van den Berg et al 2010; Kondo et al 2018; Shoari et al 2020). COVID-19 pandemisi sürecinde halkın bir araya toplanıp teması artırmasını önlemek, sosyal mesafeyi artırmak, hastalığın bulaşma hızını azaltmak için ulusal hükümetler kentsel açık yeşil alanlarına erişimi kısıtlamaları gerekmiştir (Shoari et al 2020). Pandemi döneminde uzun süre çok katlı, bahçesiz evlerinde karantinada kalan insanlar doğaya özlem duymaya başlamışlardır. Müstakil bahçeli evlerin ve bitkisel tasarım yapılmış balkonların öneminin farkına varmışlardır (Sezen 2020).

Tarih boyunca açık yeşil alanlar insanların birçok aktivitesini gerçekleştirmesine imkân veren kent boşlukları olmuştur. 2019 yılı sonralarına doğru Çin'in Wuhan kentinde başlayan ve tüm dünyayı etkileyen bir pandemi süreci başlamıştır. Pandemi süreci insanlara sağlık sorunları yaşatması haricinde birçok mekânsal değişimlerin gerçekleşmesine de sebep olmuştur. Yeni tercihler ve isteklere bağlı olarak yeni mekân organizasyonlarını başlamıştır (Onur 2020).

Türkiye’de COVID-19 pandemisi sürecinde uzun süre kapalı mekânlarda kalan insanlar havaların ısınması ile konut bahçelerinde vakit geçirmeye başlamıştır. Sokağa çıkma yasağının kalkmasıyla konut çevresindeki açık ve yeşil alanlar sıklıkla kullanılmıştır (Sayan Atanur

2020). İçinde bulunduğumuz küresel COVID-19 salgını sürecinde yeşil alanların kent sağlığı için ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır (Sayan Atanur ve Ersöz 2020).

COVID-19 salgını güvenli gıdaya ulaşımı da güçleştirmiştir. Gıda tedarik zincirindeki bozulma nedeniyle kent merkezlerinde gıda güvensizliğini artırmıştır. Gıdaya erişimi kısıtlayan fiziksel ve ekonomik engeller artmıştır. Bu durum yerel gıda üretimini fikrini daha cazip hale getirmiştir. Hane halkının gıdaya erişimine katkı sağlamak için ev bahçeciliği önemli bir tarım stratejisi olarak gündeme gelmiştir. Kentsel alanlarda gıda üretimi için ev bahçeleri, hobi bahçeleri, çatı bahçeleri önem kazanmıştır (Lal 2020).

COVID-19 pandemisinde özellikle büyük kentlerde riskler ve krizler yaşanmıştır. Kentlere girişin, sınırların kapanması gıdaya ulaşımı engellemiştir. Özellikle sebzeler ve çabuk bozulan ürünlerde gıda kayıpları artmıştır. Kentsel tarımın böyle olağan üstü durumlarda önemi daha iyi anlaşılmıştır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde kentsel tarımın dikey çiftçilik gibi gelişen büyüyen uygulamalar ve yenilebilir yeşil altyapılar ile desteklenmesi gerekmektedir. Topraksız tarım (hidroponik), akan su kültürü (aeroponik), suda tarım (aquaponik) ve çatı seralarının kent merkezlerinde kullanımının artırılması yoluyla kentsel tarım hız kazanacaktır. Kentsel tarım taze tarım ürünleri zincirinin sürekliliğinin ve dolayısıyla küresel çaptaki belirsizliklerin azaltılmasında önemli bir rol oynayabilecek güçtedir (Pulighe and Lupia 2020).

Onur (2020) COVID-19 pandemi döneminde peyzaj ve insan ilişkisinin mekânsal tercihler üzerinden incelenmesi üzerine Trabzon kenti örneğinde yaptığı çalışmada, pandemi sürecinde insanların %78'nin açık yeşil alanlara daha fazla yaklaştıklarını, %96'sının doğanın değerini daha çok anladıklarını, %71'i doğa ile uğraşmaktan mutlu olduklarını kesinlikle kabul ettiklerini; %62'sinin evde yeşil öğeleri artırdığını, %86'sının bina çevresindeki açık alanları daha çok kullandıklarını kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %65'i pandemi döneminde evine yeni bitki, %55'i çocuğu için evine iç mekân bitkisi aldığını ifade etmiştir.

Kentlerin karmaşasından monotonlaşmış, doğanın, yeşilin, bitki, meyve ve sebze yetiştirmenin değerini unutmuş olan insanoğlu, pandemi döneminde birçok bitkisel ürünü evde yetiştirebileceğini hatırlamıştır (Anonim 2021b).

Pandemi sürecinde evde karantinada kalma zorunluluğu, insanların farklı hobiler edinmesine fırsat tanımıştır. Bu hobilerden birisi ise evde çiçek ve diğer bitkileri yetiştirmektir. Bu dönemde fide ve bitki satışlarında artışlar olmuştur. İnternet üzerinden ve peyzaj satış merkezler bitki alışverişleri yapılmıştır. Evlerin balkonlarında ve teraslarında bahçeler oluşturulmuştur. Balkonunu, terasını adeta bir bostana çeviren insanlar satın aldıkları organik fide ve tohumlarla domates, salatalık, biber, patlıcan, çilek gibi saksıda yetiştirilebilen birçok sebze ve meyve ekimi yaparak evde organik tarıma geçmişlerdir. Rengârenk çiçekleri saksıya

ekerek yaşadıkları mekânı güzelleştirmiş, sosyallikten, park ve bahçelerden uzak kalsalar da evlerinde kendi yeşil mecralarını oluşturmuşlardır (Anonim 2021a).

Ekenyazıcı Güney ve Tulum (2021) ideal ev kavramını sorgulamak amacıyla yaptığı araştırmada uyguladığı anket sonuçlarına göre; ideal ev anlayışının gelir seviyesine göre fazla değişiklik göstermediği, müstakil bahçeli evlerin ideal ev kavramına uygun olduğu anlaşılmıştır.

Adıgüzel ve Balta (2021) Uşak kenti örneğinde COVID-19 sürecinde kentsel açık ve yeşil alan erişilebilirliğini tespit etmek için yaptıkları çalışmada pandemi sonrası açık yeşil alanların yeniden yapılanması için kentin mevcut durumunu değerlendirerek yeşil alan stratejileri belirlemeye çalışmıştır. Çalışmanın sonucunda özellikle kentin kuzeydoğusunda yeşil alan erişilebilirliğinde yetersizliklerin mevcut olduğu ve kentin güneybatı bölgesinde yoğunlaştığı, mahalle ölçeğindeki yeşil alanların ise homojen bir şekilde dağılmadığı belirtilmiştir.

Beyaz Özbey (2021) Erzurum kent örneğinde COVID-19 salgınının sosyolojik açıdan etkisini belirlemek için yaptığı çalışmada bireylerin yaşam alanları olan mekânların sorgulandığı ve yeni alanlara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.

Arın Ensarioğlu (2021) COVID-19 salgınının mimarı çevrenin ve sosyal yaşantının üzerindeki olumsuz etkilerini tespit etmek ve gelecekte yapısal çevrenin daha sağlıklı yapısal çevre yaklaşımlarıyla dönüştürülmesi için yaptığı çalışmada kentsel sürdürülebilirlik ve kentsel dirençlilik kavramlarının ön plana çıktığını ifade etmiştir.

Çam (2020) COVID-19 sürecinin kentsel mekân kullanımının yeniden planlanmasına etkisi üzerine yaptığı çalışmada COVID-19 pandemisinin, kentsel alanların kullanımında oluşturduğu olumlu-olumsuz etkileri irdeleyerek, insanlar için sosyal, ekonomik, kültürel birçok alanı kapsayan yaşam ve fırsat merkezi olan kentlerin COVID-19 pandemisinin getirileri ile birlikte tedbir ve endişe merkezlerine dönüştüğünü belirlemiştir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin ve bireylerin kentlerin alışlagelmiş düzende kullanılması konusunu gözden geçirmeleri ve yeniden değerlendirmeleri gerektiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra kırsal alanlardaki nüfus yoğunluğu az olduğu için burada yaşayan insanlar kenttekilere oranla daha avantajlı bir yaşam sürmektedir.

Yılmaz (2021) modern toplumda bireylerin değişen boş zaman aktivitelerini tespit etmek için Ankara ili “hobi bahçeleri” örneğini ele aldığı çalışmada son dönemlerde hobi bahçelerine artan ilginin nedenleri ve bu yönelimde bireylerin demografik özelliklerinin bir etkisinin olup olmadığının tespit etmeyi amaçlamıştır.

Güneş Gölbey (2021) COVID-19 salgınında sağlık/şifa bahçelerinin önemini belirlemek için yaptığı çalışmada sağlık yapılarına dâhil edilen sağlık/şifa bahçelerinin tasarım ilkelerini değerlendirmiş, COVID-19 salgını ile birlikte daha sonrada yaşanabilecek olası salgınlar için bu tasarım ve kullanım kriterlerini yeniden gözden geçirmeyi amaçlamıştır.

Pehlivan (2021) COVID-19 pandemisinin oluşturduğu sosyo-mekânsal eşitsizlikler üzerine yaptığı çalışmada; halk sağlığını etkileyen sosyo-mekânsal eşitsizlikleri değerlendirmiştir. Pandemi sürecinde ortaya çıkan sosyo-mekânsal eşitsizlikleri ortaya koyarak yaptığı çalışmada, halk sağlığında kendi kendine yetebilme bakışını ön plana alarak, herkes için daha adil bir erişime sahip olan, daha sağlıklı ve daha yaşanabilir kentsel mekânların oluşturulmasının mümkün olduğunu göstermek amacıyla “20 dakikalık mahalleler” alternatif modelini önermektedir. Bu model yeterli miktarda yeşil alanları, sağlık hizmetlerine kolay erişim sağlanmasını, daha fazla fiziksel aktiviteler ile egzersizlerin olmasını ve araç kullanımının azalmasını kapsayarak ekonomiye katkı sağlamayı içermektedir.

Gönen ve Çetinkaya (2021) COVID -19 salgınının konut tercihlerine etkisi belirlemek için yaptığı çalışmada, COVID-19 un konut sektöründe gelecekte yönelimlere katkı sağlamak amacıyla konut tercihlerini ortaya koymuştur. Çalışmada, kalabalık apartman dairelerinin oluşturduğu olumsuz etkiler sebebiyle, bu durumun daha ferah bir ortam ihtiyacı doğurduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak, şehre uzak bir konumda, daha ferah, müstakil ve bahçeli evlere olan talepte artış olduğu tespit edilmiştir.

Aydın ve Sayar (2021) pandemi sürecinin konutlarda balkon kullanımı üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçladığı çalışmada; pandemi döneminde balkon kullanımında artış olduğunu, apartman dairelerinde balkon kullanımının daha da önem kazandığını, balkon büyüklüğünün evin büyüklüğü ile ilişkili olduğunu, balkonun işlevsel performansının, büyüklük, davranışsal ve çevresel değerlerle bağlantılı olduğunu, günlük aktivitelerin yapılabilmesi için gerekli ekipmanları barındırmaya yetecek büyüklükte balkonların olması gerektiğini, civarındaki binalarla olan yakınlığının, manzarasının ve gürültüsünün balkonun performansına etki gösterdiğini belirtmişlerdir.

Peters ve Halleran (2020) tüm dünyada en hızlı büyüme gösteren konut türleri olan orta ve yüksek apartmanlarda yaşam kalitesini incelemek için yaptığı çalışmada; konutların gün ışığı, doğa ve temiz hava ile ilişkilerinde sıkıntılar gösterdiği ifade edilmektedir. Çalışmaya ilişkin yapılan literatür taramaları yüksek katlı konutlarda, ruh sağlığı ve sosyal yaşamda endişe oluşturacak durumlar olduğunu göstermektedir. Doğayla olan ilişkilerin ve görsel etkileşimlerin, kaygı azaltıcı etkilerinin olduğu, zihin sağlığını iyileştirici faydalar sunduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple bu çalışmada biyofilik tasarımın popülaritesinin artmasının

muhtemel olduğu belirtilmiş olup, doğa ile i içe yaşamanın şıfa verici, iyileştirici ve onarıcı imkânlar sağladığı kabul edilmiştir. Bu sebeple baheciliğin zihinsel sağlık üzerinde olumlu ve iyileştirmeye yönelik etkileri kanıtlanmış olup, küçük ölçekli kentsel çiftçiliğin daha popüler hale gelmesi gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak, kent sakinlerinin doğayla bağlarının daha yoğun olmasının sağlık açısından önemli olduğu kanısına varılmıştır.

zdevecioğlu vd (2022) pandemi dönemlerinde konutların terapötik davranışları üzerine yaptığı çalışmada pandemi süresince en çok vakit geçirilen konutların önemli görevlerinin bulunduğu belirtmiştir. Konuttaki gündelik yaşam, COVID-19 pandemi sürecinde değişip şekillenirken, mekânsal kullanımlar da insan davranışıyla beraber değişmektedir. Depresif hissedilen karantina zamanlarında, balkon, teras, bahçe gibi doğayla ilişkili bölümler kullanıcıları iyi hissettirmektedir. Ayrıca bu mekânların havalandırma ve doğal ışık açısından da terapötik davranış sergilediği bilinmektedir. Konutta kamusal bölümlerin izole ortamlara dönüşebildiği gözlemlenmiştir. Mekân dönüşümlerinin insanların alıştığı konfor koşullarını sürdürerek dış dünyayla bağlantılı kalmalarını sağladığı düşünülmektedir. Ek olarak bu alışma, COVID-19 pandemi sürecinde insanların ihtiyaçlarına hızlı cevap veren konutun işlevsel kullanımının değişimine yönelik taleplerin artacağını öngörmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

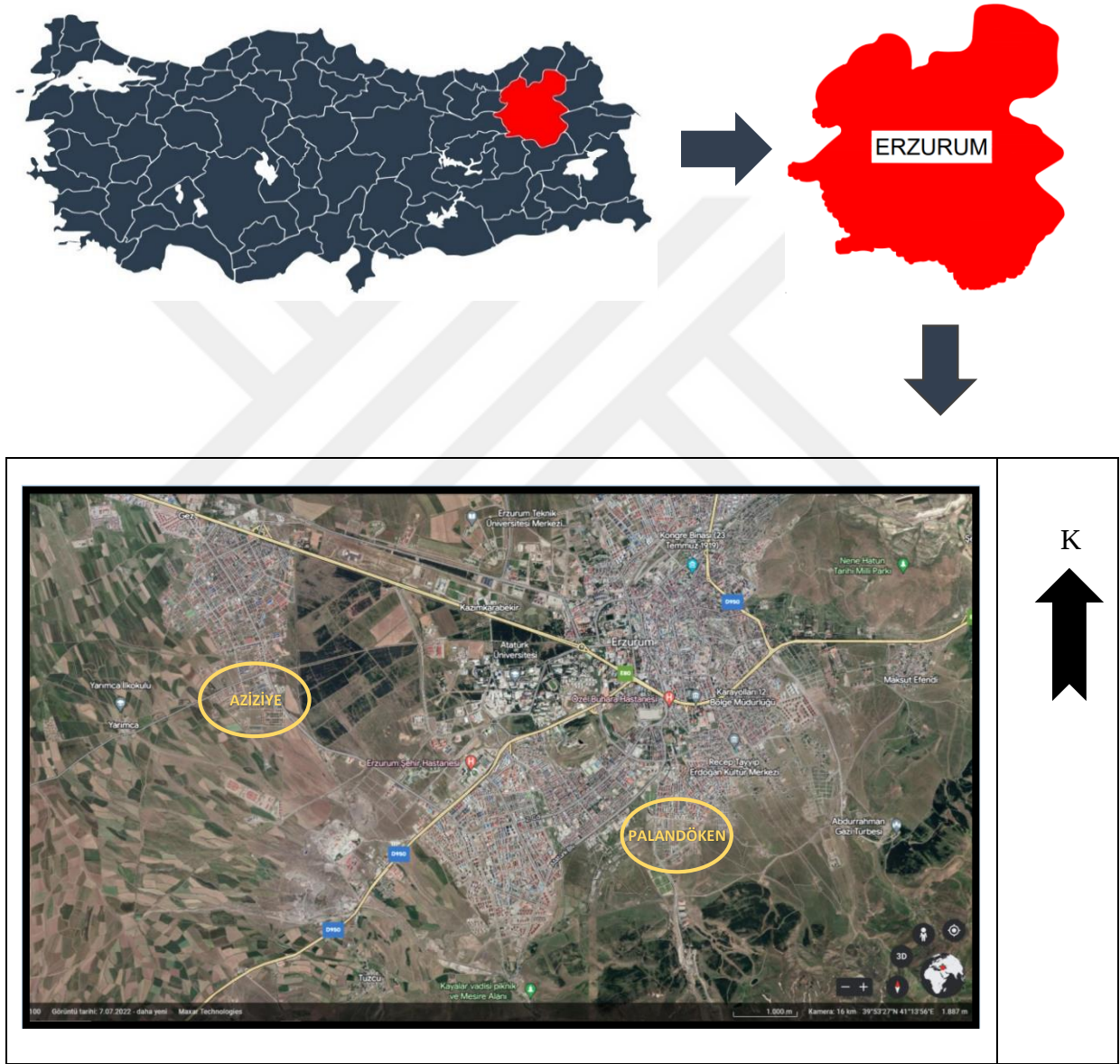
Araştırma materyalini; Erzurum kent merkezinde yaşayan insanların COVID-19 pandemisi sürecinde müstakil bahçeli evlere, hobi/tarım bahçelerine talepleri ve Türkiye genelinde insanların balkon kullanımı ve evde bitki yetiştirme taleplerini tespit etmek için anketler uygulanıp, COVID-19 üzerine yapılmış doğa ve peyzajla ilgili literatür oluşturmaktadır.

Erzurum Kenti Genel Özellikleri; Müstakil bahçeli evlere ve hobi/tarım bahçelerine talebi belirlemek için çalışma alanı olarak Erzurum kent merkezini temsil eden 3 merkez ilçe alınmıştır. Bu merkez ilçeler Aziziye, Palandöken ve Yakutiye'dir. 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)'ne göre Aziziye'nin nüfusu 65553, Palandöken'in 177374, Yakutiye'nin 190373'dir. Merkez ilçelerden oluşan toplam kent nüfusu 433306'dır (Anonim 2023a). Doğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kenti olan Erzurum oldukça eski bir yerleşim birimidir. Palandöken Dağı eteklerinde kurulmuştur. Erzurum ili, Türkiye'nin orta ve batı kesimlerine göre, yükseltinin fazla olduğu illerinden biridir. 25.066 km²'lik araziye sahiptir. Türkiye 'nin en yüksek ve en soğuk illerinden biri olan Erzurum'da sert kara iklimi hüküm sürmektedir. Genel olarak kışlar çok soğuk ve karlı; yazlar ise çok sıcak ve kurak geçer. Hemen hemen yılın 2-3 ayı bölge karla örtülüdür. Yağış miktarı m²' ye 460 mm'dir. Bölgede akarsular eriyen karlarla beslenir. İlin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan kuzey kesimleri haricindeki büyük kısmı Doğu Anadolu Bölgesi 'nde yer alır ve karasal iklime sahiptir (Anonim 2023b).

Çalışma Alanının Belirlenmesi ve Anketlerin Uygulanışı; Yakutiye sınırları içinde kentin eski yerleşim bölgeleri bulunmakta, müstakil bahçeli konut yapılan yeni yerler bulunmamaktadır. Palandöken ve Aziziye ilçesinde sonradan kurulan yerleşim alanları bulunmakta ve hala yeni yerleşim alanları kurulmaktadır. Pandemi döneminde de Palandöken ve Aziziye'de yapılan veya mevcut olan müstakil bahçeli villaları satın alan veya kiralayan halka anket çalışması uygulanmıştır. COVID-19'un etkileri hala devam etmektedir. Fakat çalışma programının takvime uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için 2020-2021 döneminde anket uygulaması yapılmış ve bu dönem içinde yeni yapılan müstakil bahçeli konutlara taşınanlara anket uygulaması yapılmıştır. Aziziye Belediyesi'nden alınan verilere göre pandemi sürecinin yaşandığı 2020-2021 döneminde 94 tane müstakil bahçeli konut yapılmış ve bu konutlarda sahipleri veya kiracıları oturmaktadır. Palandöken Belediyesi'nden alınan verilere

göre bu süreçte 37 müstakil bahçeli ev yapılmış ve bu konutlarda sahipleri veya kiracıları oturmaktadır. 2020-2021 yılları arasında 25 adet Aziziye Hobi Bahçesi'nde, 20 adet Atatürk Üniversitesi Hobi Bahçesi'nde, 48 adet Erzurum Teknik Üniversitesi Hobi Bahçesi'nde, 17 adet Sultan Hobi Bahçesi'nde satış veya tahsis olmuştur. Toplam hobi/tarım bahçe sayısı 110'dur.

Şekil 1'de Çalışma alanı il sınırları içinde müstakil bahçeli konutların harita üzerinde gösterimi verilmiştir.

Şekil 1. Müstakil bahçeli konutların Erzurum'daki konumları

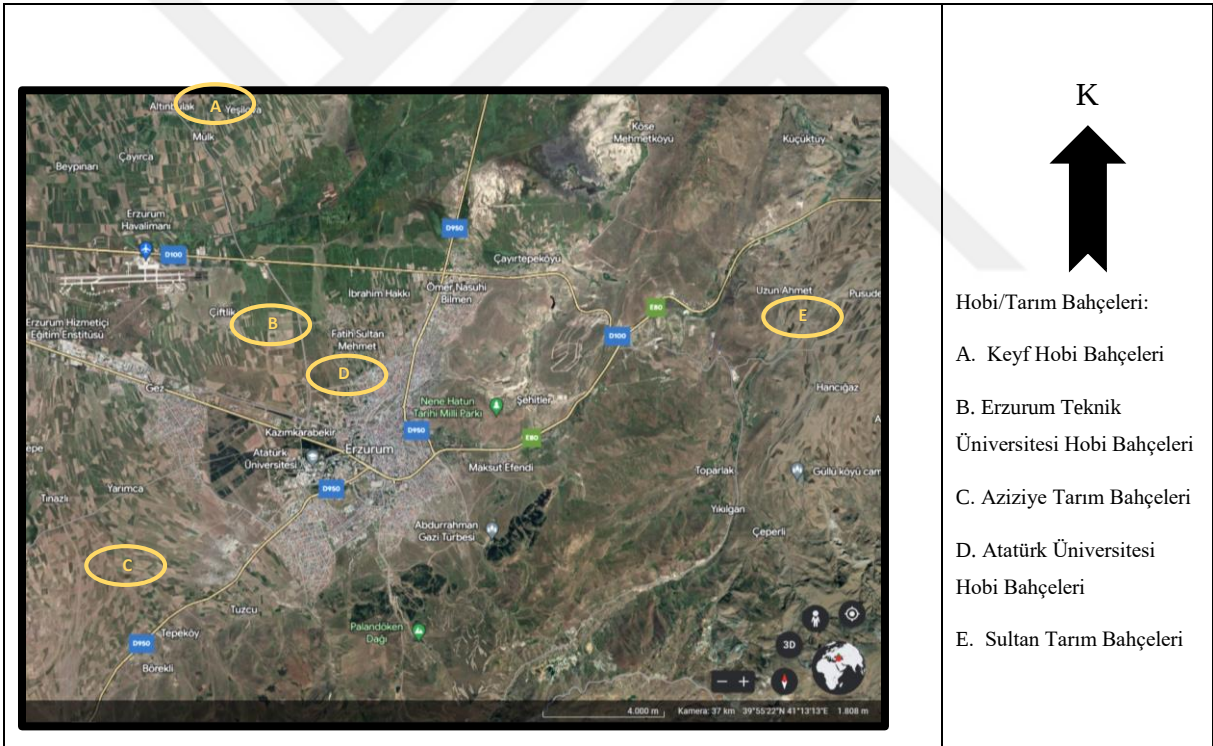
Ankete katılmayı kabul eden katılımcıların bazıları anket formunu kendisi doldurmuş olup salgının bulaş riskinden dolayı anket formuna dokunmak istemeyen katılımcılarla da soru-cevap şeklinde bilgileri alınmıştır.

Şekil 2’de müstakil bahçeli konutlarda anketin uygulanış anını gösteren görseller verilmiştir.

Şekil 2. Müstakil bahçeli konutlarda anket uygulanışı (Temmuz 2021)

Şekil 3’de çalışma alanı il sınırları içinde hobi/tarım bahçelerinin harita üzerinde gösterimi verilmiştir.

Şekil 3. Hobi/Tarım bahçelerinin Erzurum’daki konumları

Şekil 4’de Atatürk Üniversitesi Hobi Bahçeleri verilmiştir.

Şekil 4. Atatürk Üniversitesi Hobi Bahçeleri (Ağustos 2021)

Şekil 5’de Erzurum Teknik Üniversitesi Hobi Bahçeleri verilmiştir.

Şekil 5. Erzurum Teknik Üniversitesi Hobi Bahçeleri (Eylül 2021)

Şekil 6’de Aziziye Tarım Bahçeleri verilmiştir.

Şekil 6. Aziziye Tarım Bahçeleri (Eylül 2021)

Şekil 7’de Sultan Tarım Bahçeleri verilmiştir.

Şekil 7. Sultan Tarım Bahçeleri (Eylül 2021)

COVID-19 pandemi sürecinin bireylerin konutlarında balkon kullanma alışkanlıklarına, evde bitki yetiştirme taleplerine etkisini belirlemek için uygulanan anket çalışması Türkiye geneline uygulanmıştır. TÜİK 2021'e göre Türkiye nüfusu dikkate alınarak anket uygulaması yapılmıştır. 2021 yılı sayımlarına göre Türkiye nüfusu 84 milyon 680 bin 273'dür (Anonim 2023c).

Yöntem

Araştırmanın yöntemi; etüt, veri toplama, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

Birinci aşamayı etüt çalışmasına konu olan müstakil bahçeli evlerin ve hobi bahçelerinin hangi ilçelere bağlı olduğunun tespit edilmesi oluşturmaktadır. Bunu yaparken Müstakil bahçeli konutlar için Erzurum merkez ilçeleri olan Aziziye, Palandöken ve Yakutiye ilçe belediyeleriyle görüşmeler yapılmış olup söz konusu dönem içerisinde Yakutiye Belediyesi sınırları içinde yeni inşa edilen müstakil bahçeli konut olmadığı öğrenilmiştir.

İkinci aşamada pandeminin yaşandığı dönem olan 2020-2021 yıllarında inşa edilen müstakil bahçeli konutlar için müstakil yaşam yapılaşmanın olduğu Aziziye ve Palandöken belediyelerinden villa yapımı için verilen ruhsat sayıları öğrenilmiştir. Satın alınan ya da kiralanan hobi bahçelerinin sayıları ise Atatürk Üniversitesi hobi bahçesi için Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nden, Erzurum Teknik Üniversitesi Hobi Bahçesi için Erzurum Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'nden resmi yazışma yoluyla tespit edilmiştir. Diğer hobi bahçelerinin bilgilerine ise yönetiminde bulunan kişilere ulaşılarak pandemi döneminde satın alınan ya da kiralanan hobi bahçeleri hakkında bilgiler edinilmiştir.

Üçüncü aşamada Erzurum'da COVID-19 pandemi sürecinin müstakil bahçeli konutlara, hobi bahçelerine, Türkiye genelinde balkon kullanma ve evde bitki yetiştirme alışkanlıklarındaki değişimi tespit etmek için hazırlanmış olan anketler belirlenen örneklem kitleye elektronik ortamda Google Forms aracılığı ile uygulanarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Sadece hobi bahçesi sahiplerine ve kiracılarına maske takma, fiziki mesafeyi koruma ve hijyen tedbirlerine uyarak açık hava koşullarında yüz yüze anket uygulanabilmiştir. Erzurum'da pandemi sürecinde müstakil bahçeli ev alanların toplam sayısı belirlendikten sonra pandemi koşulları ve özel mülklerinde rahatsızlık vermeden bahçelerinde anket uygulamayı kabul edenlere ve ulaşılabilecek odak bir grup belirlenerek elektronik ortamda anket uygulaması yapılmıştır. Anketlerin istatistiksel analizinde SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak frekans analizi, Ki-Kare testi yapılmıştır.

Dördüncü aşama da ise anket sonuçlarına göre pandemi sürecinde kapalı mekânlarda aylarca kalmış ve sosyal çevreden izole olan insanların doğa ve peyzaja erişme talepleri değerlendirilerek gelecekte de yaşanabilecek pandemi süreçlerini daha rahat atlatabilmek için peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımları önerilmiştir.

Evren büyüklüklerini belirlemek amacıyla ilk aşamada TÜİK verilerine göre ortalama hane halkı sayıları kullanılmıştır. Evreni temsil eden katılımcılara uygulanan anketler TÜİK verilerine göre hesaplanan örnekleme büyüklük değerinin sayıca üzerinde yapılarak gerçek ortalama birey sayıları hesaplanmıştır. Bu doğrultuda elde edilen anket verilerine göre müstakil bahçeli konut için ortalama hane halkı sayısı 5 iken hobi bahçesi anket katılımcılarının ortalama hane halkı sayısı 4 olduğu tespit edilmiştir. Örnekleme değerine ulaşmak için bilimsel olarak kabul görmüş formüller kullanılmıştır.

Müstakil Bahçeli Konutlar için Örnekleme Büyüklüğü Hesabı; Aziziye Belediyesi'nden alınan verilere göre pandemi sürecinin yaşandığı 2020-2021 döneminde 94 tane, Palandöken Belediyesi'nden alınan verilere göre de bu süreçte 37 tane müstakil bahçeli konut yapılmış ve bu konutlarda sahipleri veya kiracıları oturmaktadır. Böylelikle pandemi sürecinde inşa edilen ve taşınılan müstakil bahçeli konutların toplam sayısı 131 olarak hesaplanmıştır. Anket uygulamaları aşamasında evlerde yaşayan ortalama birey sayısının 5 kişi olduğu belirlenmiştir.

Evren büyüklüğü 655 (131x5) olarak hesaplanmış olup örnekleme büyüklüğünün saptanmasında aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$n = \frac{Z^2 NPQ}{ND^2 + Z^2 PQ}$$

n = Örnek Büyüklüğü

Z = Güven katsayısı (1,96)

P = Ölçülmek istenen özelliğin kitle bulma ihtimali (%95 = 0,95)

Q = 1-P (0,05)

D= Kabul edilen örnekleme hatası (%5= 0,05)

N = Ana kütle büyüklüğü (655)

$$n=1,96^2 \times 655 \times 0,95 \times 0,05 / 655 \times 0,05^2 + 1,96^2 \times 0,95 \times 0,05 = 66$$

Yapılan anketler üzerinden 43 adeti çevrimiçi, 27 adeti yüz yüze yapılan 70 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Hobi Bahçeleri için Örneklem Büyüklüğü Hesabı; Pandemi sürecinde 25 adet Aziziye Hobi Bahçesi'nde, 20 adet Atatürk Üniversitesi Hobi Bahçesi'nde, 48 adet Erzurum Teknik Üniversitesi Hobi Bahçesi' de, 17 adet Sultan Hobi Bahçesi'nde satış veya tahsis olmuştur. Toplam bahçe sayısı 110'dur. Yapılan anket uygulamasında ortalama olarak her bir bahçenin kullanıcı sayısının 4 kişi olduğu belirlenmiştir. Bu durumda anket uygulanacak evren büyüklüğü 440 (110x4) olarak bulunmuştur.

Yapılan anket çalışması için örneklem büyüklüğünün saptanmasında, basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. (Karasar 1982; İslamoğlu 2003; Özdamar 2003; Büyüköztürk vd 2008; Yazıcıoğlu 2004). Örneklem büyüklüğünü belirlemede Özdamar (2003)'ın kullandığı aşağıdaki formülden yararlanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z^2 \alpha}{(N - 1) \cdot d^2}$$

N: Evren birim sayısı,

n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X' in gözlenme oranı

Q: (1-P): X' in gözlenmeme oranı

Z α : $\alpha= 0.05$ için 1.96

d: Örneklem hatası

a= 0.05 İçin (d=0.10) örneklem hatası ile (p=0.5; q=0.5) alınarak evren birim say 440 olan anketin örneklem büyüklüğü;

$$n=440 \times 0.5 \times 0.5 \times (1.96)^2 : (440-1) \times (0.10)^2=96$$

Örneklem büyüklüğü 96 bulunmuştur.

Balkon Kullanımı için Örneklem Büyüklüğü Hesabı; TÜİK 2021 verilerine göre Türkiye nüfusu 83.000.614'dür. Bu durumda evren büyüklüğü 83.000.614'dür. Yapılan anket çalışması için örneklem büyüklüğünün saptanmasında, basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. (Karasar 1982; İslamoğlu 2003; Özdamar 2003; Büyüköztürk vd 2008; Yazıcıoğlu 2004). Örneklem büyüklüğünü belirlemede Özdamar (2003)'ın kullandığı aşağıdaki formülden yararlanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z^2 \alpha}{(N - 1) \cdot d^2}$$

N: Evren birim sayısı,

n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X' in gözlenme oranı

Q: (1-P): X' in gözlenmeme oranı

Z α : $\alpha= 0.05$ için 1.96

d: Örneklem hatası

$\alpha= 0.05$ İçin (d=0.05) örneklem hatası ile (p=0.5; q=0.5) alınarak evren birim sayısı 83.000.614 olan anketin örneklem büyüklüğü;

$$83.000.614 \times 0,5 \times 0,5 \times (1,96)^2 / (83.000.614 - 1) \times (0,05)^2 = 384$$

Örneklem büyüklüğü 384 bulunmuştur. Çevrimiçi uygulanan 462 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Evde Bitki Kullanımı için Örneklem Büyüklüğü Hesabı; TÜİK 2021 verilerine göre Türkiye nüfusu 83.000.614'dür. Bu durumda evren büyüklüğü 83.000.614'dür. Yapılan anket çalışması için örneklem büyüklüğünün saptanmasında, basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. (Karasar 1982; İslamoğlu 2003; Özdamar 2003; Büyüköztürk vd 2008; Yazıcıoğlu 2004). Örneklem büyüklüğünü belirlemede Özdamar (2003)'ün kullandığı aşağıdaki formülden yararlanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z^2 \alpha}{(N - 1) \cdot d^2}$$

N: Evren birim sayısı,

n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X' in gözlenme oranı

Q: (1-P): X' in gözlenmeme oranı

Z α : $\alpha= 0.05$ için 1.96

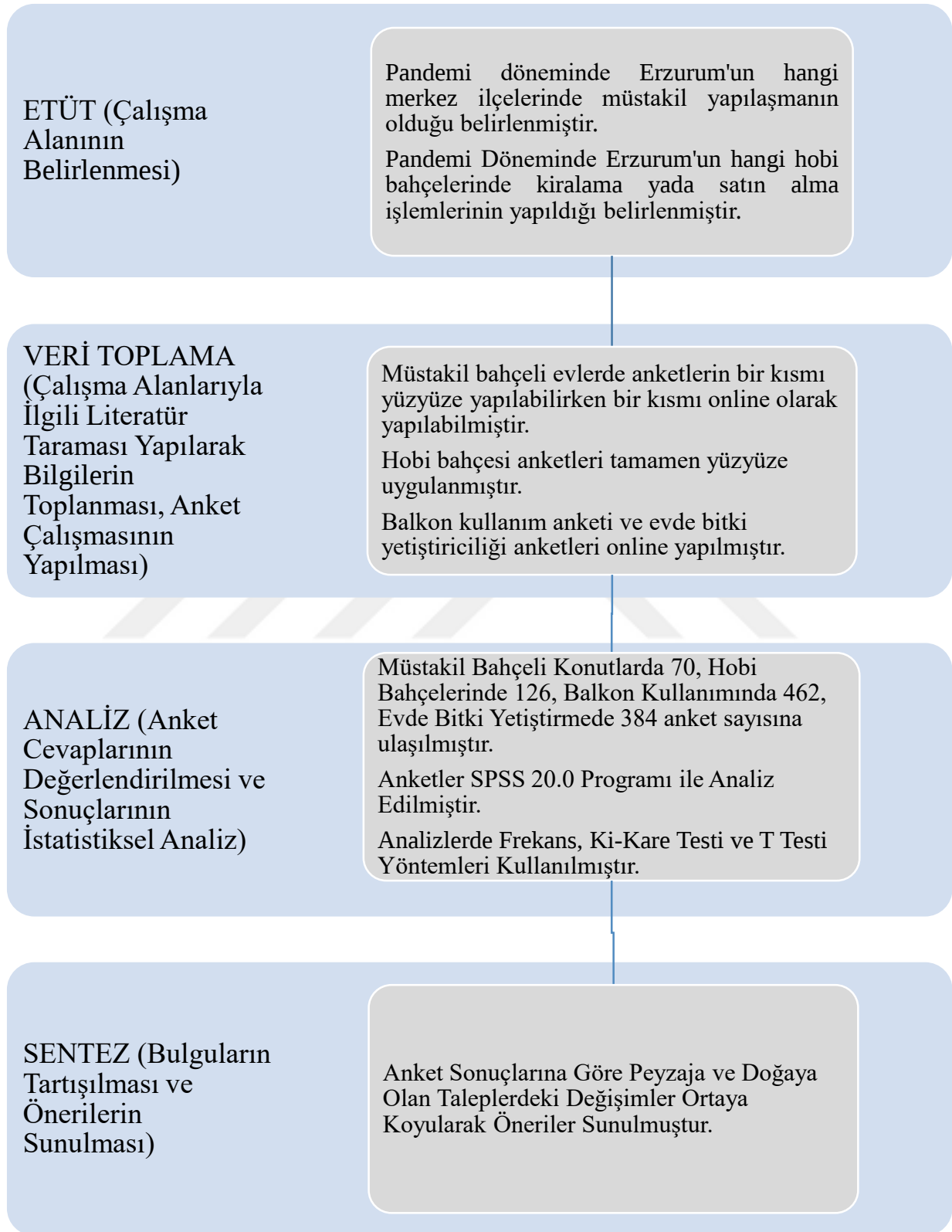
d: Örneklem hatası

$\alpha = 0.05$ İçin (d=0.05) örneklem hatası ile (p=0.5; q=0.5) alınarak evren birim sayısı 83.000.614 olan anketin örneklem büyüklüğü;

$$83.000.614 \times 0,5 \times 0,5 \times (1,96)^2 / (83.000.614 - 1) \times (0,05)^2 = 384$$

Örneklem büyüklüğü 384 bulunmuştur. Çevrimiçi uygulanan 387 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Şekil 8’ de Yöntem Akış Şeması ayrıntılarıyla birlikte verilmiştir.

Şekil 8. Yöntem akış şeması

ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

COVID-19 salgını, insanların fiziksel sağlığını etkilediği gibi psikolojik sağlıkları üzerine de olumsuz etkileri olmuştur. Bu duruma karşı insanların doğaya yönelimleri artmış ve yaşam tarzlarında değişikliklerin olmasına neden olmuştur. Salgının yayılmasıyla birlikte insanlar kalabalıktan uzak yerlere yönelmişlerdir. Kentlerden kırsal alanlara göçler artmış, apartman dairelerinde bunalan insanlar müstakil bahçeli evlere, tarım ve hobi bahçelerine yönelmiştir. Kısıtlamalar insanların evlerinde daha fazla zaman geçirmelerine sebep olurken bu durum beraberinde balkon kullanımlarının ve ev içerisinde saksı bitkisi yetiştiriciliğinin önemli ölçüde artmasına katkı sağlamıştır. Pandeminin yaşanmasıyla insanların doğaya ve peyzaja yönelişinde değişimler olmuş ve bu değişimlerin belirlenebilmesi amacıyla 4 ayrı anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Pandemi ile oluşan doğa özlemi ve peyzaja erişim talepleri açık bir biçimde ortaya konulmuştur.

COVID-19 salgını, insanların fiziksel sağlığını etkilediği gibi psikolojik sağlıkları üzerine de olumsuz etkileri olmuştur. Bu duruma karşı insanların doğaya yönelimleri artmış ve yaşam tarzlarında değişikliklerin olmasına neden olmuştur. Salgının yayılmasıyla birlikte insanlar kalabalıktan uzak yerlere yönelmiş oldu. Kentlerden kırsal alanlara göçler arttı, apartman dairelerinde bunalan insanlar tarım ve hobi bahçelerine yöneldi. Kısıtlamalar insanların evlerinde daha fazla zaman geçirmelerine sebep olurken bu durum beraberinde balkon kullanımlarının ve ev içerisinde saksı bitkisi yetiştiriciliğinin önemli ölçüde artmasına katkı sağlamış oldu. Pandeminin yaşanmasıyla insanların doğaya ve peyzaja yönelişinde değişimler olmuş ve bu değişimlerin belirlenebilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple pandemi ile oluşan doğa özlemi ve peyzaja erişim talepleri açık bir biçimde ortaya konulmuştur.

Müstakil Bahçeli Konut Talepleri

Örnekleme büyüklüğü 66 olarak hesaplanmış fakat 70 kişiye anket uygulanmıştır.

Ankete katılım sağlayan kişilerin demografik özellikleri Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1. Anket uygulanan müstakil bahçeli konut sakinlerinin demografik özellikleri

Demografik Özellikler Kişi (% oran)	Cinsiyet	Kadın (F)	Erkek (F)					Toplam (N)
		40 (%57,1)	30 (%42,9)					
	Yaş	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66 ve üstü	
		10 (%14,2)	11,4 (%44)	45,7 (%26)	18,8 (%6)	8,6 (%2)	1,4 (%1)	
	Medeni Durum	Evli	Bekar					
		57 (%81,4)	13 (%18,6)					70 kişi
	Gelir	0-3000	3000-5000	5000-7000	7000-9000	9000 ve üstü		
		2 (%2,9)	2 (%2,9)	12 (%17,1)	8 (%11,4)	46 (%65,7)		
	Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Y.Lisans	Doktora
		3 (%4,3)	2 (%2,9)	12 (%17,1)	5 (%7,1)	29 (%41,4)	11 (%15,7)	8 (%11,4)
	Meslek	Memur	Özel Sek.	Esnaf	Ev Kadını	İşsiz	Öğrenci	Diğer
		32 (%45,7)	8 (%11,4)	5 (%7,1)	13 (%18,6)	2 (%2,9)	9 (%12,9)	1 (%1,4)

Katılımcıların yaklaşık %58'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bundan dolayı kadınların bu tür çalışmalara verdiği desteğin daha çok olduğunu düşündürmektedir.

Katılımcıların demografik yapılarına bakıldığında üst gelir seviyesinde, eğitimlerinin çoğunlukla yüksek ve mesleklerinin ise memur kesiminde kümelendiği görülmektedir.

Katılımcılara evdeki birey sayısı sorulmuş 2 (%2,9)'si 2, 8 (%11,4)'i 3, 28 (%40)'i 4, 24 (%34,2)'ü 5, 1 (%1,4)'i 6, 7 (%10)'si 7 kişi olduğunu belirtmiştir. Ortalama birey sayısının 5 olduğu belirlenmiştir.

Katılımcılara müstakil bahçeli ev satın alma/kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisini ne oranda olduğunu saptamaya yönelik bazı sorular sorulmuş ve verilen yanıtlar kişi sayısı ve yüzdelik oranları ile Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Soru-cevap yüzdeleri

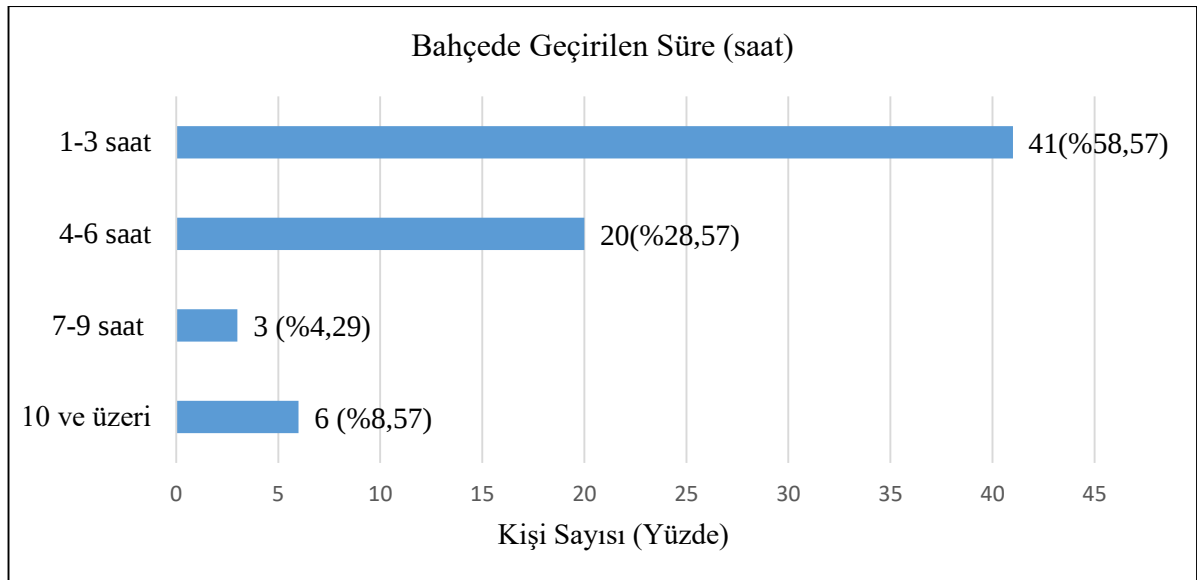
Sorular			Toplam (N)
Müstakil bahçeli ev almanızda/kiralamanızda COVID-19 pandemisinin etkisi oldu mu?	Evet (F)	Hayır (F)	
	48 (% 68,6)	22 (%31,4)	
Pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı/kiralamayı düşünüyor muydunuz?	Evet	Hayır	
	17 (%24,3)	53 (%75,7)	70 kişi
Evinizin bahçeli olmasını istemenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	Hayır	
	66 (%94,3)	4 (%5,7)	

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcıların yaklaşık %69’u müstakil bahçeli ev almalarında ya da kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu ifade etmektedir. Bireysel bahçe kullanımının ve açık havaya erişimin mümkün oluşu insanların konut tercihini etkilemiştir. Müstakil bahçeli evler kısıtlamalardan ve insanlarla yakın temastan nispeten az etkilenmek ve dilediğinde temiz havaya erişiminin mümkün olması yaşanan psikolojik olumsuzlukları da iyileştirmektedir. Ekenyazıcı Güney ve Tulum (2021)’a göre müstakil bahçeli evler hem dışarıda olmaya sağlık açısından güvenli şekilde imkân vermesinden hem de bu tip evlerin daha konforlu oluşundan dolayı ideal ev anlayışına uygun olduğu ifade edilir.

Katılımcıların yaklaşık %76’ sı pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı ya da kiralamayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın katılımcıların yaklaşık %69’ u bu süreçte müstakil bahçeli ev satın almış veya kiralamıştır. Okumuş (2021)’a göre; salgın döneminde müstakil evler daha çok tercih edilmiş ve bu tercihlerinden dolayı yeni evlere taşınmaların yaşandığı ifade edilmektedir. Ayrıca Tayanç (2021)’a göre; zamanla tercihlerin değişebileceği ve COVID-19 süreciyle insanların ev tercihlerinde de müstakil bahçeli evlere yöneliş olduğu ifade edilmektedir.

Katılımcıların yaklaşık %94’ü evlerinin bahçeli olmasını istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu ve açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir. Nitekim Newman ve Soderlund (2015) ve Bereitschaft ve Scheller (2020) ’e göre salgın sürecinin, konut mimari tasarımında “akılcı açık alan” önerileri hem fiziksel hem de ruhsal yönden önemini ortaya çıkarmıştır. Yaşam alanı içerisinde gün ışığına ve yeşil alan kullanıma yer verilmesiyle insanlardaki kaygı seviyesini azalırken, bağışıklık sistemine de katkı sağlamaktadır.

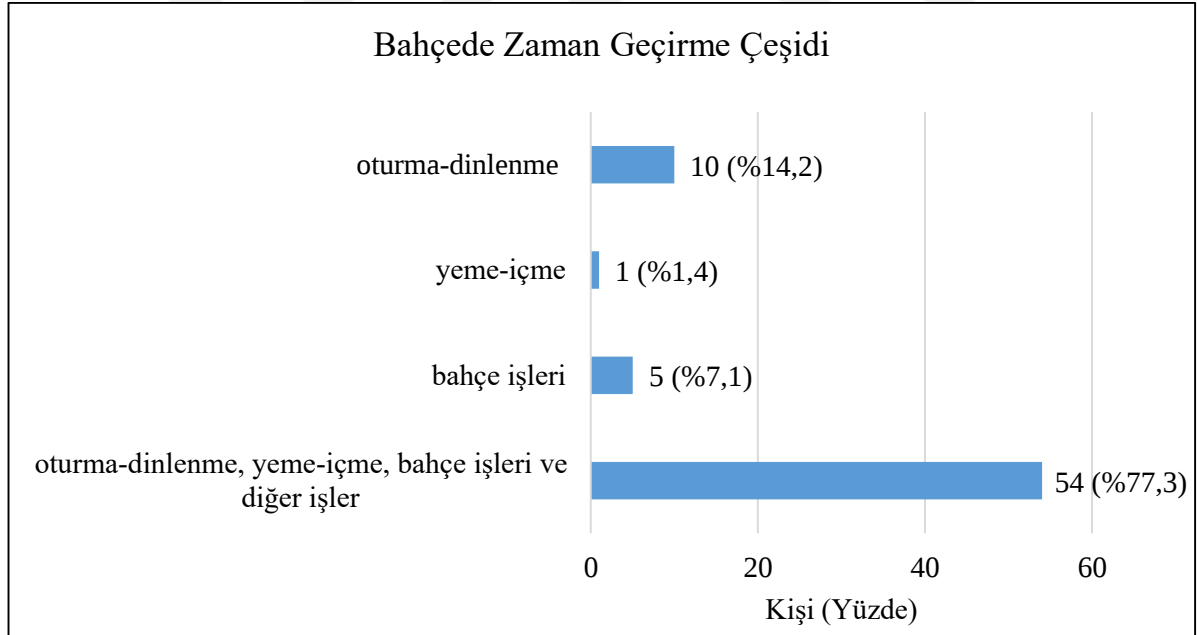
Katılımcılara pandemi sürecinde günde kaç saat evlerinin bahçelerinde zaman geçirdikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9. Bahçede geçirilen süre (saat)

Evlerinin bahçelerini kullanan katılımcıların %58,57'si günde 1 ile 3 saat arası, %28,57'si 4 ile 6 saat arası, %4,29'u 7 ile 9 saat arası, %8,57'si 10 saat ve üzeri zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara evlerinin bahçesinde pandemi sürecinde nasıl vakit geçirdikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 10' de verilmiştir.

Şekil 10. Bahçede zaman geçirme çeşidi

Katılımcıların evlerinin bahçesinde pandemi sürecinde vakit geçirme şekillerine verdikleri yanıtlara göre bahçe kullanımını çeşitlendirenlerin oranı yaklaşık %77'lik oranla en çok oturma-dinlenme, yeme-içme, bahçe işleri ve diğer işleri için zaman ayırdıkları görülmektedir.

Katılımcılara “Siz veya birlikte yaşadığınız aile bireylerinden COVID-19’a yakalanan oldu mu?” şeklinde bir soru sorulmuş ve alınan yanıtlara göre %40 (28 kişi)’ inin yakalandığı, %60 (42 kişi)’ inin yakalanmadığı görülmüştür.

Katılımcıların COVID-19 virüsüne yakalanmamalarında müstakil bahçeli evde ikamet etmelerinin ve virüse yakalanma durumunda tedavi sürecine etkisinin olup olmadığı konusundaki düşüncelerini saptamak için Tablo 3’ deki ifadeler sunulmuş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 3. COVID-19 virüsüne yakalanmada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi

COVID-19 virüsüne yakalanmamada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam (N)
	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	
Ben ve aile bireylerimden herhangi birinin COVID-19’a yakalanmamış olmasının evimin müstakil bahçesinin olması ve zamanımızın çoğunu bahçemizde geçiriyor olmamızla ilgili olduğunu düşünüyorum.	8 (%11,4)	21 (%30)	14 (%20)	14 (%20)	13 (%18,6)	70 kişi
Hane halkı veya hane halkından herhangi birisinin COVID-19’a yakalanmış olması durumunda müstakil bahçeli evimizin olmasının tedavi sürecine olumlu etkisi olduğunu/olacağını düşünüyorum.	9 (%12,9)	4 (%5,7)	6 (%8,6)	24 (%34,2)	27 (%38,6)	

Katılımcıların müstakil bahçeli evde yaşıyor olmalarının COVID-19’ a yakalanmada etkisinin olmadığı yönünde düşüncenin ağırlıklı olmalarına rağmen hastalık durumunda iyileşmeye katkısının olduğu veya olacağı yönünde katkısının olduğunu düşünenlerin oranı yaklaşık %73 olarak belirlenmiştir.

Tablo 4’de demografik özellikler ile bireylerin müstakil bahçeli konutlara olan talebine COVID-19 pandemisinin etkisinin belirlenmesine yönelik düşünceleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak frekans analizi ve Ki-Kare testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Demografik özelliklerin COVID-19 pandemi sürecinin müstakil bahçeli konutlara olan talebe etkisi

Demografik Özellikler	COVID-19 Pandemi Sürecinin Müstakil Bahçeli Konutlara Olan Talebe Etkisini Saptamaya Yönelik Düşünceler	Önem Seviyesi (P)
Yaş	Pandemi sürecinde evinizin bahçesinde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,035*
Gelir	Pandemi sürecinde evinizin bahçesinde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,045*
	Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,045*
Eğitim	Pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı/kiralamayı düşünüyor muydunuz?	0,027*
Medeni Durum	Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,027*

Tablo 4’de Önemli (P<0,05) *, Çok Önemli** (P<0,01)

Tablo 4’e göre yaş ile katılımcılar pandemi sürecinde evlerinin bahçesinde günde yaklaşık geçirdikleri zaman arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir ile katılımcılar pandemi sürecinde evlerinin bahçesinde günde yaklaşık geçirdikleri zaman arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir ile katılımcılar pandemi sürecinde bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Eğitim ile katılımcıların pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın alma ya da kiralama düşünceleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Medeni durum ile katılımcıların pandemi sürecinde bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Hobi Bahçeleri Talepleri

98’i çevrim içi 28’i yüz yüze yapılan 126 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Ankete katılım sağlayan kişilerin demografik özellikleri Tablo 5’de verilmiştir.

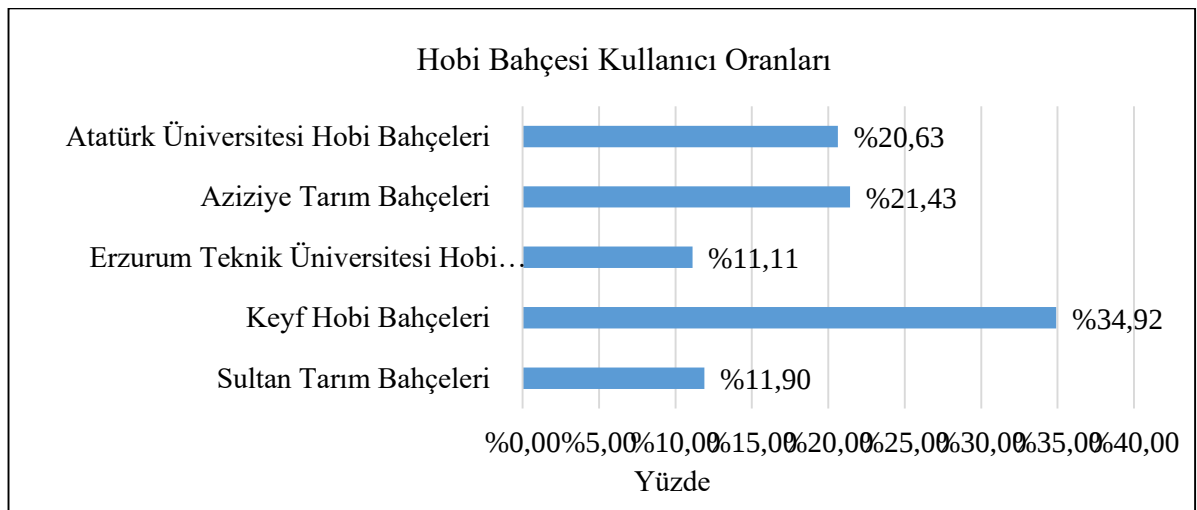
Tablo 5. Anket uygulanan hobi bahçesi sahiplerinin demografik özellikleri

Demografik Özellikler Kişi (% oran)	Cinsiyet	Kadın	Erkek					Toplam (N)
		40(%31,75)	86(%68,25)					
	Yaş	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66 ve üstü	
		9 (%7,14)	16 (%12,7)	47(%37,3)	28(%22,22)	24(%19,05)	2(%1,59)	
	Medeni Durum	Evli	Bekar					
		107 (%84,92)	19 (%15,08)					
	Gelir	0-3000	3000-5000	5000-7000	7000-9000	9000 ve üstü		126
		6 (% 4,76)	25 (%19,84)	33 (%26,19)	17 (%13,49)	45 (%35,71)		
	Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Y.Lisans	Doktora
		6 (%4,76)	9 (%7,14)	22 (%17,46)	13(%10,32)	47 (%37,30)	6 (%4,76)	23 (%18,25)
Meslek		Memur	Özel Sek.	Esnaflık	Ev Kadını	İşsiz	Öğrenci	Diğer
		76 (%60,32)	16 (%12,70)	19 (%15,08)	---	8 (%6,35)	9 (%12,9)	7 (%5,56)

Katılımcıların demografik yapılarında gelir seviyelerinin orta ve üst gelir seviyesinde, eğitimlerinin de yüksek seviyede ve mesleklerinin ise yoğunlukla memur olduğu görülmektedir.

Katılımcılara aile birey sayısı sorulmuş ve alınan yanıtlara göre; 7 (%5,56)'si 2, 17 (%13,49)'i 3, 51 (%40,48)'i 4, 39 (%30,95)'ü 5, 9 (%7,14)'i 6, 2 (%1,59)'si 7, 1 (%0,79)'si 8 kişi olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların bahçelerinin hangi hobi bahçesinde yer aldığı sorulmuş ve verilen yanıtlar Şekil 11'de belirtilmiştir.

Şekil 11. Hobi bahçesi kullanıcı sayıları ve oranları

Katılımcılara hobi bahçesi satın alma/kiralamalarında COVID-19 pandemisinin etkisinin ne oranda olduğunu saptamaya yönelik bazı sorular sorulmuş ve verilen yanıtlar kişi sayısı ve yüzdelik oranları ile Tablo 6’da verilmiştir.

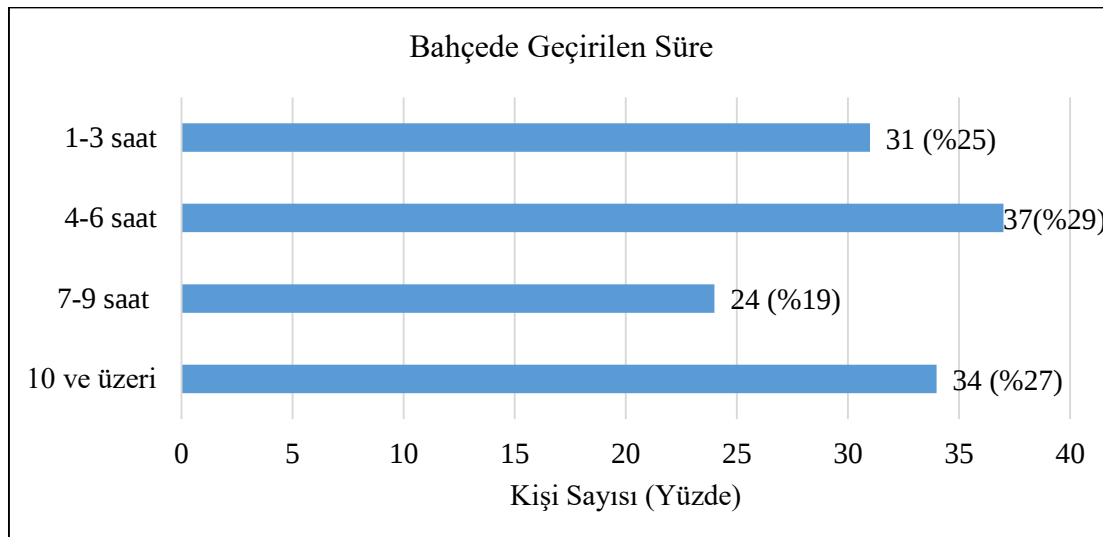
Tablo 6. Soru-cevap yüzdeleri

Sorular			
Pandemiden önce hobi bahçesi sahibi olmayı düşünüyor muydunuz?	Evet	Hayır	Toplam (N)
	45 (% 35,71)	81 (%64,29)	
Hobi bahçesi almanızda veya kiralamanızda COVID-19 pandemisinin etkisi oldu mu?	Evet	Hayır	126
	85 (%67,46)	41 (%32,54)	
Hobi bahçesi sahibi olmak istemenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu mu düşünüyorsunuz?	Evet	Hayır	
	117 (%92,86)	9 (%7,14)	

Katılımcıların yaklaşık %64’ü pandemiden önce hobi bahçesi sahibi olmayı düşünmediklerini ifade etmelerine karşın yaklaşık %67’sinin bu dönemde hobi bahçesi almasında veya kiralamasında etkili olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda Onur (2020), COVID-19 sürecinin açık yeşil mekânlara daha çok yaklaşmamızı sağladığını ifade etmektedir.

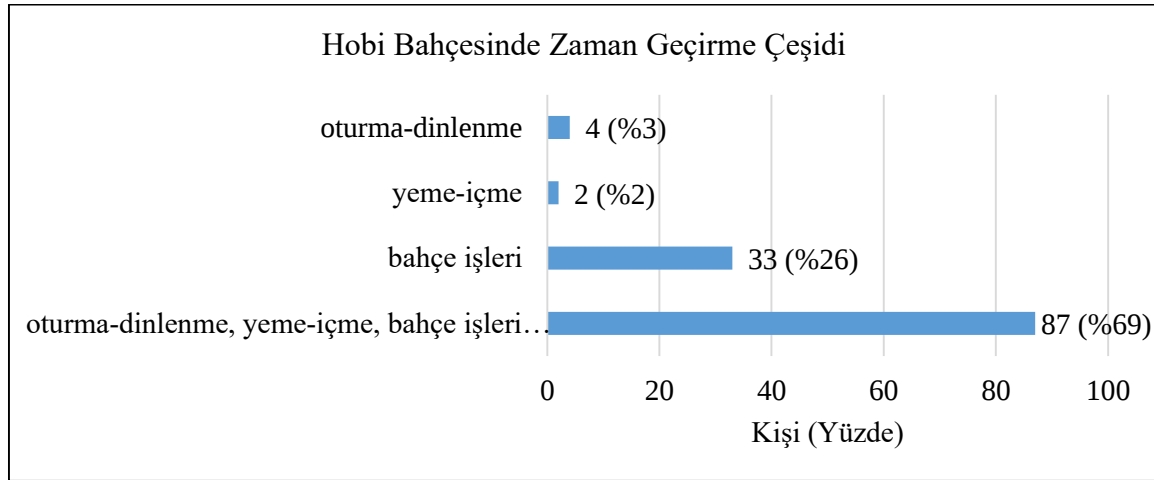
Katılımcıların yaklaşık %93’ü hobi bahçesi sahibi olmayı istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisi olması durumunda, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir. Hobday (2009)’a göre açık havada fiziksel aktiviteyle meşgul olmanın viral enfeksiyonlara karşı fark edilir bir şekilde fayda sağlamaktadır.

Katılımcılara pandemi sürecinde günde kaç saat evlerinin bahçelerinde zaman geçirdikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12. Bahçede geçirilen süre (saat)

Katılımcılara hobi bahçelerinde pandemi sürecinde nasıl vakit geçirdikleri sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 13’de verilmiştir.

Şekil 13. Bahçede zaman geçirme çeşidi

Katılımcıların evlerinin bahçesinde pandemi sürecinde vakit geçirme şekillerine verdikleri yanıtlara göre %69’ luk oranla en çok oturma-dinlenme, yeme-içme, bahçe işleri ve diğer işler için zaman ayırdıkları görülürken, sadece bahçe işleriyle ilgilenen katılımcı oranının %26 olduğu belirlenmiştir. Bahçe işlerine olan ilginin fazla oluşunun insanların ruh haline iyi geldiği düşünülmektedir.

Katılımcıların veya birlikte yaşadıkları aile bireylerinden %44’ünün COVID-19’a yakalandığı, %56’sının yakalanmadığı görülmüştür.

Katılımcıların COVID-19 virüsüne yakalanmamalarında hobi bahçesi kiralamasının veya satın almasının virüse yakalanma durumunda tedavi sürecine etkisinin olup olmadığı konusundaki düşüncelerini saptamak için Tablo 7’deki ifadeler sunulmuş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 7. COVID-19 virüsüne yakalanmamada veya tedavi sürecinde müstakil bahçeli konutların etkisi

COVID-19 virüsüne yakalanmamada veya tedavi sürecinde hobi/tarım bahçesinin etkisi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam (N)
	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	
Ben ve aile bireylerimden herhangi birinin COVID-19’a yakalanmamış olmasının hobi/tarım bahçesi sahibi olmam ve zamanımızın çoğunu hobi bahçesinde geçiriyor olmakla ilgili olduğunu düşünüyorum.	18 (%14,29)	22 (%17,46)	16 (%12,70)	40 (%31,45)	30 (%23,81)	126

Katılımcıların yaklaşık %55' i Hobi bahçesi kiralamasının veya satın almasının COVID-19 virüsüne yakalanmamalarındaki neden olduğunu düşündüklerini ifade etmektedir. Bu durumda açık havada fiziki mesafeyi korumanın daha mümkün oluşunun etkili olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 8'de demografik özellikler ile bireylerinin hobi/tarım bahçeleri talebine COVID-19 pandemisi'nin etkisinin belirlenmesine yönelik düşünceleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak frekans analizi ve Ki-Kare testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Demografik Özelliklerin COVID-19 pandemi sürecinin hobi/tarım bahçelerin olan talebe etkisi

Demografik Özellikler	Bireylerin Hobi Bahçesi/Tarım Bahçeleri Talebine COVID-19 Pandemisi'nin Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Düşünceler	Önem Seviyesi (P)
Cinsiyet	Pandemiden önce hobi bahçesi sahibi olmayı düşünüyor muydunuz?	0,013*
	Hobi bahçesi sahibi olmak istemenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyorsunuz?	0,011*
	Siz veya birlikte yaşadığınız aile bireylerinden COVID-19'a yakalanan oldu mu?	0,043*
Gelir Düzeyi	Pandemi sürecinde hobi bahçenizde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,001**
	Siz veya birlikte yaşadığınız aile bireylerinden COVID-19'a yakalanan oldu mu?	0,035*
	Pandemi sürecinde hobi bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,002**
Birey Sayısı	Pandemi sürecinde hobi bahçenizde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,010*
	Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,044*
Eğitim Düzeyi	Hobi bahçesi sahibi olmak istemenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	0,003**
	Pandemi sürecinde hobi bahçenizde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,014*
	Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,047*
Meslek	Pandemi sürecinde bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,000**
Bahçe Sahibine Yakınlık	Pandemi sürecinde hobi bahçenizde günde yaklaşık kaç saatinizi geçiriyorsunuz?	0,005**
	Pandemi sürecinde hobi bahçenizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	0,006**

Önemli (P<0,05) *, Çok Önemli** (P<0,01)

Tablo 8'e göre cinsiyetin ankete katılanların pandemiden önce hobi bahçesi sahibi olma düşünceleri üzerine önemli derecede etkisi olduğu görülmektedir ($p<0,05$)

Cinsiyetin katılımcıların hobi bahçesi sahibi olmak istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisinin var olması durumunda açık havada vakit geçirmelerini daha sağlıklı olduğunu düşünmeleri üzerine önemli derecede etkisi bulunmaktadır ($p<0,05$).

Cinsiyetle katılımcıların ve birlikte yaşadıkları aile bireylerinin COVID-19'a yakalanma durumları arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların hobi bahçelerinde günde yaklaşık geçirdikleri saatleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların ve birlikte yaşadıkları aile bireylerinin COVID-19'a yakalanma durumları arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların pandemi sürecinde hobi bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$). Yasak, Özav ve Akbay 2022'e göre gelir düzeyinde ve iş kollarında farklılıkların görülmesine rağmen bahçe sahiplerinin belirli bir ekonomik seviyenin üzerinde olduğu ifade edilmektedir.

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile pandemi sürecinde hobi bahçelerinde gün içinde yaklaşık geçirdikleri süre arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile pandemi sürecinde hobi bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Eğitim düzeyinin katılımcıların hobi bahçesi sahibi olmak istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisinin var olması durumunda açık havada vakit geçirmelerini daha sağlıklı olduğunu düşünmeleri üzerine çok önemli derecede etkisi bulunmaktadır ($p<0,01$).

Eğitim düzeyi ile katılımcıların hobi bahçelerinde günde yaklaşık geçirdikleri saatleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu bağlamda Aksu ve Demirel (2012)' e göre; insanların eğitim düzeyleri arttıkça, içinde bulundukları kentten ve kentsel dış mekânlardan beklentileri de yükseleceği ifade edilmiştir.

Eğitim düzeyi ile katılımcıların pandemi sürecinde hobi bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Katılımcıların mesleği ile pandemi sürecinde hobi bahçelerinde vakit geçirme şekilleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$). Yılmaz 2021'e göre hem iş stresinden hem de yoğun kent karmaşasından uzaklaşmak isteyen insanların hobi bahçelerine yoğun ilgi gösterdiklerini belirtmiştir

Katılımcıların hobi bahçesi sahibine yakınlığı ile bahçelerinde günde yaklaşık geçirdikleri süreleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Balkon Kullanımı

COVID-19 pandemi sürecinin bireylerin konutlarında balkon kullanma alışkanlıklarına etkisini belirlemek için uygulanan anket çalışması Türkiye geneline uygulanmıştır ve Türkiye'nin 50 ilinden katılım olmuştur.

COVID-19 pandemi sürecinin konutlarda balkon kullanmaya etkisini belirlemek için uygulanan ankete katılan bireylerin demografik özellikleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. COVID-19 pandemisinde balkon kullanım alışkanlıkları ile ilgili ankete katılanların demografik özellikleri

Demografik Özellikler Kişi (% oran)	Cinsiyet	Kadın	Erkek					Toplam (N)
		329 (%71,2)	133 (%28,8)					
	Yaş	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66 ve üstü	
		71 (%15,4)	161 (%34,8)	151 (%32,7)	62 (%13,4)	15 (%3,2)	2 (%0,4)	
	Medeni Durum	Evli	Bekar					
		302 (%65,4)	160 (%34,6)					
	Gelir	0-3000	3000-5000	5000-7000	7000-9000	9000 ve üstü		462
		60 (%13)	80 (%17,3)	80 (%17,3)	77 (%16,7)	165 (%35,7)		
	Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Y.Lisans	Doktora
		12 (2,6%)	16 (%3,5)	44 (%9,5)	39 (%8,4)	186 (%40,3)	107 (%23,2)	58 (%12,5)
	Meslek	Memur	Özel Sek.	Esnaf	Ev Kadını	İşsiz	Öğrenci	Diğer
		305 (%66)	53 (%11,5)	11 (%2,4)	1 (%0,2)	57 (%12,3)	6 (%1,3)	29 (6,3%)

Katılımcıların demografik özelliklerine bakılarak gelir seviyelerinin orta ve üzerinde olduğu, eğitim seviyelerinin yüksek, mesleklerin ise genellikle memurlukta yoğunlaştığı görülmektedir.

Katılımcılara evdeki birey sayısı sorulmuş 25 (%5,41)'i 1, 60 (%12,99)'ı 2, 102 (%22,08)'si 3, 177 (%38,31)'si 4, 68 (%14,72)'i 5, 10 (%2,16)'u 6, 9 (%1,95)'ü 7, 3 (%0,65)'ü 8, 3 (%0,65)'ü 9, 3 (%0,65)'ü 10, 1 (%0,22)'i 11, 1 (%0,22)'i 12 kişi olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların balkon ihtiyacının belirlenmesi ve COVID-19 pandemisine etkisinin ne oranda olduğunu saptamaya yönelik bazı sorular sorulmuş ve verilen yanıtlar kişi sayısı ve yüzdelik oranları ile Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Balkon kullanma alışkanlıklarının COVID-19 pandemisine etkisinin ne oranda olduğunu saptamaya yönelik sorulara verilen yanıtların yüzdeleri

Sorular	Toplam (N)			
Evinizin balkonu var mı?	Evet	Hayır		
	444 (%96,10)	18 (%3,90)		462
Evinizde balkon yoksa veya kullanılamayacak kadar küçükse pandemi sürecinde eksikliğini hissettiniz mi?	Evet	Hayır	Balkonum yeterli büyüklükte	
	114 (%24,3)	44 (%75,7)	304 (%65,80)	
Evinizin balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse kullanabileceğiniz nitelikte balkonlu bir eve taşınmak istiyor musunuz?	Evet	Hayır	Balkonum yeterli büyüklükte	
	113 (%24,46)	55 (%11,90)	294 (%63,64)	

Katılımcıların yaklaşık %96'sı balkonunun olduğunu, yaklaşık %24'ü balkonunun yeterli büyüklükte olmadığını ve büyük balkon eksikliğini hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Evlerinde balkon bulunmaması veya kullanılamayacak kadar küçük olmasından dolayı kullanılabilecek nitelikteki balkonlu eve taşınmayı isteyenler katılımcıların yaklaşık %24' ünü oluşturmaktadır. Okumuş (2021)'a göre; salgınla beraber balkonlu dairelerin daha çok tercih edildiği ve bu tercihe bağlı olarak yeni evlere taşınmaların yaşandığı ifade edilmiştir.

Katılımcılara pandemi sürecinde balkonlarında geçirdikleri zaman hakkında sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Balkonlarında Geçirdikleri Zaman İle İlgili Sorulara Yanıtları

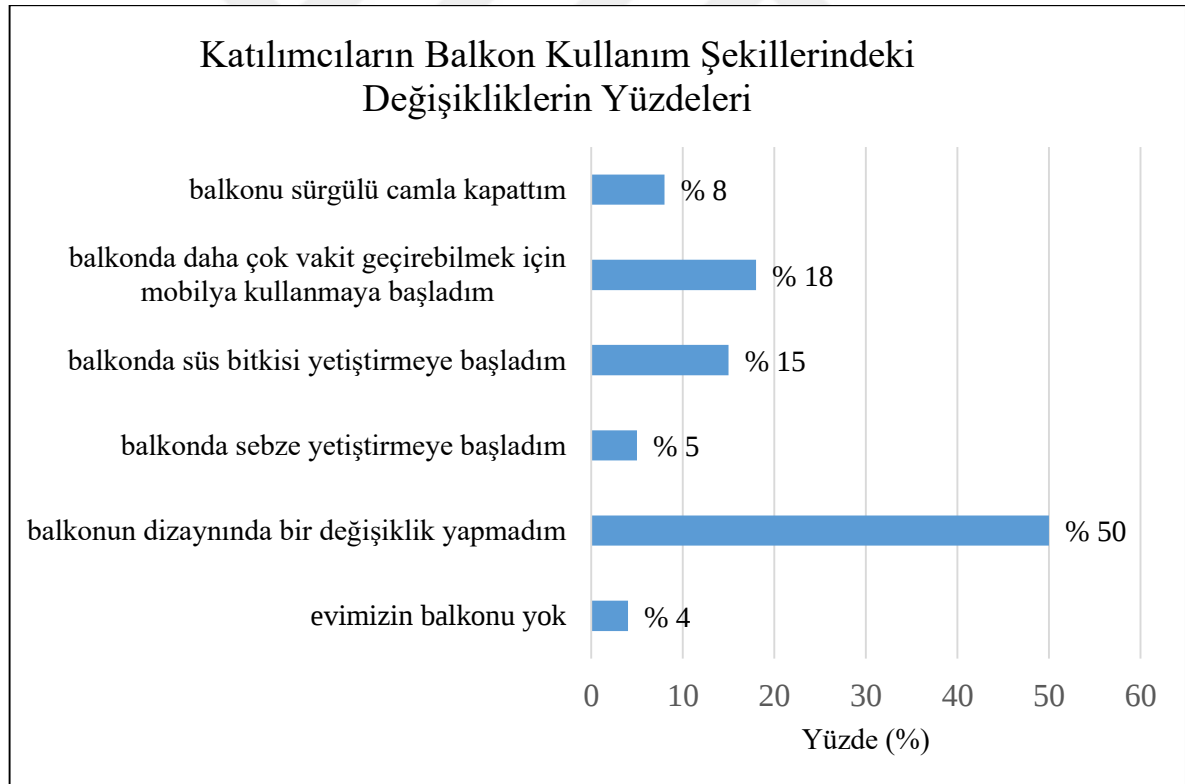
Sorular	Toplam (N)			
Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirdiniz mi?	Evet	Hayır	Balkonumuz yok	
	376 (%81,39)	69 (%14,94)	17 (%3,68)	
COVID-19 pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme süreniz arttı mı?	Evet	Hayır	Balkonumuz yok	
	312 (%67,53)	133 (%28,79)	17 (%3,68)	
Balkonda vakit geçirmenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz? (Balkonunuz varsa bu soruya cevap veriniz).	Evet	Hayır	Balkonumuz yok	
	425 (%91,99)	20 (%4,33)	17 (%3,68)	
Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında değişiklik yaptınız mı?	Evet	Hayır	Balkonumuz yok	
	217 (%46,97)	228 (%49,35)	17 (%3,68)	

Katılımcıların yaklaşık %81'i pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirdiklerini, yaklaşık %68'i pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme sürelerinin arttığını belirtmiştir.

Katılımcıların yaklaşık %92'si balkonda vakit geçirmelerine COVID-19 pandemisinin etkisinin varlığı durumunda açık havada vakit geçirmelerinin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedirler. Grahn and Stigsdotter (2003)'e göre açık ve yeşil alanların toplumsal rehabilitasyon süreçlerine ve dolayısıyla halk sağlığını olumlu yönde etkilediğini savunmuşlardır.

Katılımcıların yaklaşık %53'ü bu süreçte balkonlarında değişiklik yaptıklarını, yaklaşık %47'si ise bir değişiklik yapmadıklarını belirtmişlerdir. Nitekim Ekenyazıcı Güney 2021; Pandemi döneminde balkonlarda bir oturma düzeni oluşturulduğunu ve bu mekânlarda daha çok vakit geçirilmeye başlandığını ifade etmiştir.

Katılımcılara pandemi sürecinde evlerinin balkonunda nasıl bir değişiklik yaptıkları sorulmuş ve alınan cevap yüzdeleri Şekil 14'de belirtilmiştir.

Şekil 14. Katılımcıların balkon kullanım şekillerindeki değişiklikler ve yüzdeleri

Balkonu olan katılımcılardan kendileri veya aile bireylerinden COVID-19'a yakalananların oranı yaklaşık %45 iken yakalanmayanların oranı ise yaklaşık %55 olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların COVID-19 virüsüne yakalanmamalarında evlerinin balkonlu olmasının virüse yakalanma durumunda tedavi sürecine etkisinin olup olmadığı konusundaki düşüncelerini saptamak için Tablo 112'deki ifadeler sunulmuş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 12. COVID-19 virüsünün tedavi sürecinde balkon kullanımının etkisine hakkındaki görüşlere katılım düzeyleri

COVID-19 virüsüne yakalanmamada veya tedavi sürecinde balkonların etkisi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam (N)
	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	
Ben ve aile bireylerinden herhangi birinin COVID-19'a yakalanmamış olmasının evimin bir balkonunun olması ve zamanımızın çoğunu balkonda geçiriyor olmamızla ilgili olduğunu düşünüyorum.	104(%22,51)	150(%32,47)	140(%30,30)	49(%10,61)	19(%4,11)	462
Hane halkı veya hane halkından birinin COVID-19'a yakalanmış olması durumunda balkonda vakit geçirmenin tedavi sürecini olumlu etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorum.	35(%7,58)	61(%13,20)	116(%25,11)	184(%39,83)	66(%14,29)	

Katılımcıların ve aile bireylerinden herhangi birinin COVID-19' a yakalanmamış olmasında evinin bir balkonunun olmasının ve zamanının çoğunu balkonda geçiriyor olmasıyla ilgili olduğu düşüncesine katılmayanların oranının yaklaşık %55 olmasına rağmen hastalığa yakalanma durumunda tedavi sürecine olumlu katkısının olacağını düşünenlerin oranı yaklaşık %54 olarak belirlenmiştir.

Tablo 12'de demografik özellikler ile bireylerin balkon kullanımı talebine COVID-19 pandemisi'nin etkisinin belirlenmesine yönelik düşünceleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak frekans analizi ve Ki-Kare testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 13. Demografik özellikler ile COVID-19 pandemi sürecinin bireylerin konutlarında balkon kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişki

Demografik Özellikler	COVID-19 Pandemi Sürecinin Bireylerin Konutlarında Balkon Kullanma Alışkanlıklarına Etkisinin Saptanmasına Yönelik Düşünceler	Önem Seviyesi (P)
Cinsiyet	Hane halkı veya hane halkından birinin COVID-19'a yakalanmış olması durumunda balkonda vakit geçirmenin tedavi sürecini olumlu etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorum.	0,031*
Yaş	Evinizin balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse kullanabileceğiniz nitelikte balkonlu bir eve taşınmak istiyor musunuz?	0,016*
	Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirdiniz mi?	0,003**
	COVID-19 pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme süreniz arttı mı?	0,027*
	Balkonda vakit geçirmenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	0,025*
	Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında değişiklik yaptınız mı?	0,022*
Medeni Durum	Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında değişiklik yaptınız mı?	0,013*
	Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında nasıl bir değişiklik yaptınız?	0,033*
Gelir Düzeyi	Evinizin balkonu var mı?	0,013*
	Balkonda vakit geçirmenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	0,011*
	Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında nasıl bir değişiklik yaptınız?	0,020*
Birey Sayısı	Evinizin balkonu var mı?	0,000**
	Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirdiniz mi?	0,000**
	COVID-19 pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme süreniz arttı mı?	0,000**
	Balkonda vakit geçirmenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	0,000**
	Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında değişiklik yaptınız mı?	0,000**
	Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında nasıl bir değişiklik yaptınız?	0,000**
	Siz veya birlikte yaşadığınız aile bireylerinden COVID-19'a yakalanan oldu mu?	0,034*
Eğitim	Evinizde balkon yoksa veya kullanılamayacak kadar küçükse pandemi sürecinde eksikliğini hissettiniz mi?	0,047*
	Evinizin balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse kullanabileceğiniz nitelikte balkonlu bir eve taşınmak istiyor musunuz?	0,035*
Meslek	Evinizin balkonu var mı?	0,000**
	Evinizde balkon yoksa veya kullanılamayacak kadar küçükse pandemi sürecinde eksikliğini hissettiniz mi?	0,024*
	Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirdiniz mi?	0,000**
	COVID-19 pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme süreniz arttı mı?	0,000**

Tablo 13. (Devamı)

Balkonda vakit geçirmenizde COVID-19 pandemisinin etkisi varsa, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	0,000**
Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında değişiklik yaptınız mı?	0,000**
Pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında nasıl bir değişiklik yaptınız?	0,001**
Ben ve aile bireylerimden herhangi birinin COVID-19'a yakalanmamış olmasının evimin bir balkonunun olması ve zamanımızın çoğunu balkonda geçiriyor olmamızla ilgili olduğunu düşünüyorum.	0,002**
Hane halkı veya hane halkından birinin COVID-19'a yakalanmış olması durumunda balkonda vakit geçirmenin tedavi sürecini olumlu etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorum.	0,005**

Tablo Önemli (P<0,05) *, Çok Önemli** (P<0,01)

Tablo 12'ye göre katılımcıların cinsiyet ve birlikte yaşadıkları aile bireylerinin COVID-19'a yakalanma durumları arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Yaş ile katılımcılar balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse kullanılabilecek nitelikte balkonlu bir eve taşınmak istemeleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Yaş ile katılımcıların pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirmeleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Yaş ile katılımcıların COVID-19 pandemisi süresince balkonda vakit geçirme süresi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Yaş ile katılımcıların balkonda vakit geçirmelerinde COVID-19 pandemisinin etkisi olması durumunda, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğu düşüncesi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Yaş ile katılımcıların pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynında değişiklik yapmaları ile arasına önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Medeni durum ile katılımcıların pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynında değişiklik yapmaları arasına önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Medeni durum ile katılımcıların pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynındaki değişiklik şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların evlerinin balkon varlığı arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların balkonda vakit geçirmelerinde COVID-19 pandemisinin etkisi olması durumunda açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşüncesi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynında yaptıkları değişiklik şekilleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile evlerinin balkon varlığı arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirme arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile COVID-19 pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme sürelerindeki artış arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile balkonda vakit geçirmelerinde COVID-19 pandemisinin etkisi olması durumunda, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşüncesi arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile pandemi sürecinde evinizin balkonunun dizaynında değişiklik yapmaları arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynındaki değişiklik şekilleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların ailelerindeki birey sayısı ile birlikte yaşadıkları aile bireylerinden COVID-19'a yakalanması arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Eğitim düzeyinin katılımcıların balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse eksikliğini hissetmeleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Eğitim düzeyinin katılımcıların balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse kullanılabilecek nitelikte balkonlu bir eve taşınmak istemeleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Katılımcıların mesleği ile evlerinde balkon bulunması arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile evlerinin balkonu yoksa veya kullanılmayacak kadar küçükse pandemi sürecinde eksikliğini hissedilmesi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Katılımcıların mesleği ile pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirme arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile COVID-19 pandemisi sürecinde balkonda vakit geçirme süresindeki artış arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile balkonda vakit geçirilmesinde COVID-19 pandemisinin etkisi olması durumunda, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğu düşüncesi arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynında değişiklik yapmaları arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile pandemi sürecinde evlerinin balkon dizaynında yaptıkları değişiklik şekilleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile aile bireylerinden herhangi birinin COVID-19'a yakalanmamış olmasının evlerde bir balkonun olması ve zamanlarının çoğunu balkonda geçiriyor olmasıyla ilgili olduğunu düşüncesi arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Katılımcıların mesleği ile hane halkı veya hane halkından birinin COVID-19'a yakalanmış olması durumunda balkonda vakit geçirmenin tedavi sürecini olumlu etkilediği veya etkileyeceği düşüncesi arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Evde Bitki Yetiştirme

COVID-19 sürecinde bireylerin evde bitki yetiştirme talebine etkisini belirlemek için uygulanan anket çalışması Türkiye geneline uygulanmıştır ve Türkiye'nin 60 ilinden ankete katılım sağlanmıştır. Çevrimiçi yapılan 387 adet anket değerlendirmeye alınmıştır. Ankete katılım sağlayan kişilerin demografik özellikleri Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Pandemi döneminde evde bitki yetiştirme ile demografik özellikler arasındaki ilişki

Demografik Özellikler Kişi (% oran)	Kadın		Erkek		Toplam (N)		
	Cinsiyet	281 (%73,18)	103 (%26,82)				
	Yaş	18-25 10 (%14,2)	26-35 11,4 (%44)	36-45 45,7 (%26)	46-55 18,8 (%6)	56-65 8,6 (%2)	66 ve üstü 1,4 (%1)
	Medeni Durum	Evli 250 (%65,10)	Bekar 134 (%34,90)				
	Gelir	0-3000 44 (%11,46)	3000-5000 88 (%22,92)	5000-7000 77 (%20,05)	7000-9000 50 (%13,02)	9000 ve üstü 125 (%32,55)	384

Tablo 14. (Devamı)

	Okur-yazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Y.Lisans	Doktora
Eğitim	3 (%0,78)	11 (%2,86)	13 (%3,39)	38 (%9,90)	35 (%9,11)	194 (%50,50)	57 (%14,84)	33 (%8,59)
	Memur	Özel Sek.	Esnaflık	Çiftçi	Ev Kadını	İşsiz	Öğrenci	Diğer
Meslek	263 (%68,49)	35 (%9,11)	11 (%2,86)	2(%0,52)	2 (%10,42)	40 (%1,82)	7 (%6,77)	

Katılımcıların yaklaşık %73'ü kadın katılımcılardır. Bu durum ankete kadınların daha çok ilgi gösterdiğini düşündürmektedir. Yazıcı (2020)'ya göre; süs bitkileriyle alakalı yapılan anket çalışmalarına kadın katılımcıların daha fazla ilgi gösterdiğini ifade etmiştir.

Katılımcılara evdeki birey sayısı sorulmuş %11,46'ı 1, %22,92'i 2, %20,05'i 3, %13,02'i 4, %32,55'ü 5 kişi olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların hangi tür bitkiler yetiştirdikleri sorulmuş ve alınan cevaplara göre süs bitkisi yetiştirenler %61,46, sebze veya meyve olarak tüketilebilecek bitkiler yetiştirenler %5,99, hem süs bitkisi ve hem sebze veya meyve olarak tüketilebilecek bitkiler yetiştirenler ise %32,55 olarak tespit edilmiştir.

Evde bitki yetiştiren katılımcılara bitki yetiştirmelerindeki COVID-19 pandemisinin etkisinin ne oranda olduğunu saptamaya yönelik bazı sorular sorulmuş ve verilen yanıtlar kişi sayısı ve yüzdelik oranları ile Tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15. Pandemi döneminde evde bitki yetiştirme alışkanlığı ile ilgili sorulara alınan yanıtlar

Sorular	Evet	Hayır	Toplam (N)
Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde evde yetiştirmek için yeni bir bitki satın aldınız mı?	267 (%69,53)	117 (%30,47)	384
Yeni bitki almanızda COVID-19 pandemisinin etkisi oldu mu? (11. Soruya cevabınız hayır ise bu soruyu geçiniz)	157 (%40,89)	114 (%29,69)	
Pandemiden önce evinizde bitki yetiştirir miydiniz?	354 (%92,19)	30 (%7,81)	

Tablo 15'de görüldüğü gibi katılımcıların %70'i pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde evlerinde yetiştirmek için yeni bir bitki almıştır.

Yeni bitki alan katılımcıların yaklaşık %41'i yeni bitki almalarında COVID-19'un etkisinin olduğunu ifade etmektedir.

Katılımcıların %92'si pandemiden önce de bitki yetiştirdiklerini belirtmişlerdir. Nitekim bitkiler insanları doğaya yaklaştırdığı gibi psikolojik olarak da mutluluk verir (Beatley, 2011; Beatley, Newman, 2013; Gülpınar Sekban, 2019c).

Katılımcılara “Siz veya birlikte yaşadığınız aile bireylerinden COVID-19’a yakalanan oldu mu?” şeklinde soru sorulmuş ve katılımcıların %40,63’ünün COVID-19’a yakalandığı, %59,38’inin ise yakalanmadığı görülmüştür.

Katılımcıların COVID-19 pandemi sürecinde evlerinde bitki yetiştirmeyi istemelerinin bitkiler vasıtasıyla evlerinde doğa ile bağ kurmaya, evde sıkılmadan vakit geçirmeye fırsat oluşturup oluşturmadığı konusundaki fikirlerini belirlemek için Tablo 16’daki ifadeler sunulmuş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 16. COVID-19 pandemi sürecinde evde bitki yetiştirme isteğine katılım düzeyleri

COVID-19 pandemi sürecinde evde bitki yetiştirme isteğine katılım düzeyleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam (N)
	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	Kişi (%)	
COVID-19 pandemi sürecinde evimde bitki yetiştirmeyi istememin nedeni; bitkilerin evimin doğa ile bağını kurduğuna, evde sıkılmadan vakit geçirmeme fırsat sunduğuna inandığım içindir.	3 (%8,59)	44(%11,46)	92(%23,96)	156(%40,63)	59(%15,36)	384

Tablo 16’da görüldüğü gibi katılımcıların yaklaşık %56’sının COVID-19 pandemi sürecinde evlerinde bitki yetiştirme istemelerinin sebebinin, bitkilerin doğa ile bağ kurduğuna, evde sıkılmadan vakit geçirmeye fırsat sunduğuna inandıkları için olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 17’de demografik özellikler ile bireylerin evde bitki yetiştirme talebine COVID-19 pandemisi’nin etkisinin belirlenmesine yönelik düşünceleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS 20.0 versiyonu kullanılarak yapılan Ki-Kare testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 17. Katılımcıların demografik özellikleri ile COVID-19 pandemi sürecinin bireylerin evde bitki yetiştirme talepleri arasındaki ilişki

Demografik Özellikler	COVID-19 Pandemi Sürecinin Bireylerin Evde Bitki Yetiştirme Talebine Etkisini Saptamaya Yönelik Düşünceler	Önem Seviyesi (P)
Cinsiyet	Evinizde hangi tür bitkiler yetiştirirsiniz?	0,017*
	Pandemi sürecinde evinizde yetiştirmek için hangi tür bitkiler aldınız?	0,013*

Tablo 17. (Devamı)

Medeni Durum	Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde evde yetiştirmek için yeni bir bitki satın aldınız mı?	0,002**
Gelir Düzeyi	Evinizde hangi tür bitkiler yetiştirirsiniz?	0,013*
	Yeni bitki almanızda COVID-19 pandemisinin etkisi oldu mu?	0,000**
Eğitim Düzeyi	Evinizde hangi tür bitkiler yetiştirirsiniz?	0,007**
	COVID-19 pandemisi sürecinde evimde bitki yetiştirmeyi istememin nedeni; bitkilerin evimin doğa ile bağını kurduğuna, evde sıkılmadan vakit geçirmeme fırsat sunduğuna inandığım içindir.	0,020*
	Evinizde hangi tür bitkiler yetiştirirsiniz?	0,001**

Önemli ($P<0,05$) *, Çok Önemli** ($P<0,01$)

Tablo 16' ya göre cinsiyetin katılımcıların evlerinde yetiştirdikleri bitki türleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Cinsiyetin katılımcıların evlerinde pandemi süresinde yetiştirdikleri bitki türleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Sezen vd (2017)'e göre cinsiyet süs bitkisi tüketim tercihlerini etkileyen faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir.

Medeni durum ile katılımcıların pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde evde yetiştirmek için yeni bir bitki satın alması arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Gelir düzeyi ile katılımcıların evlerinde yetiştirdiği bitki türleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Yazıcı (2020)'e göre gelir seviyesiyle tüketimin de arttığını belirtmektedir.

Gelir düzeyi ile katılımcıların yeni bitki almasında COVID-19 pandemisinin etkisinin olması arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$).

Eğitim düzeyi ile katılımcıların evlerinde yetiştirdikleri bitki türleri arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$). Sezen vd, (2017)'e göre eğitimin süs bitkisi tüketim tercihlerini etkileyen faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir.

Eğitim düzeyi ile katılımcıların COVID-19 pandemisi sürecinde evlerinde bitki yetiştirmeyi istemelerinin nedeni; bitkilerin evlerinde doğa ile bağını kurmalarına, evde sıkılmadan vakit geçirmelerine fırsat sunmasına inanmalarıyla arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Eğitim düzeyi ile katılımcıların evlerinde yetiştirdikleri bitki türleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

İnsan eliyle kirletilen ve yok edilen doğanın verdiği tepki sonucu salgınlar artmakta ve artan salgınların getirdiği kısıtlamalar beraberinde insanları doğaya yönlendirmektedir. COVID-19 salgınının ilk aylarından itibaren evlerine kapanan, hareketsiz kalan, ruhsal ve fiziksel anlamda sağlık sorunları yaşayan insanlar bu problemleri giderebilmek amacıyla kendilerini doğaya bırakmıştır. Yeşil alanlar, piknik alanları, bahçeler, kalabalıktan ve kent ortamından kaçış için en önemli alternatifler haline gelmiştir. Nefes almak, dinlenmek, egzersiz yapmak, sosyal ilişkilerde bulunmak, çocuklarla vakit geçirmek için insanlar doğa aktivitelerini daha çok tercih eder olmuşlardır.

Pandemi ile ortaya çıkan “açık mekân” gereksinimi artış göstermiş ve kapalı mekânlardan uzaklaşan ve hatta korkar duruma gelen insanlar kendileri için kaçış noktalarını “açık mekânlarda” bulmuştur. Hastalığa karşı önlem alma gereği beraberinde sosyal ilişkilerde yakın temastan kaçınarak sade bir hayata geçilmiştir. Bu yöneliş insanları önce evlerine ardından doğaya yönlendirmiştir. Bu sayede insanlar doğa ihtiyacının yeniden farkına varmıştır.

Pandemi bireylerin yaşam tarzını ve tercihlerini de etkilemiştir. Salgın öncesinde konut tercihleri fiyat, depreme dayanıklılık, konum gibi nedenlere göre yapılırken salgın sonrasında bu parametrelerin önüne fiziki mesafeye uygun ve kısıtlamalardan en az etkilenmeyi sağlayacak konut tercihleri de eklenmiştir. Apartman ortak alanlarının diğer insanlarla birlikte kullanımı bu tercihleri etkilemiştir. Fiziki mesafeye uygunluk ve açık havaya erişim imkânlarından dolayı müstakil bahçeli evler önceki yıllara göre daha çok tercih edilmeye başlanmıştır.

Pandemi dönemiyle apartman dairelerine sıkışan insanların kaçış olarak gördüğü bir kullanım şekli de müstakil bahçeli villalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısıtlamalardan kaynaklı hareketsiz yaşamın önüne geçebilecek spor aktiviteleri gerçekleştirme imkânı sunan müstakil bahçeler yeri geldiğinde piknik yapılabilen rekreasyon alanlarına dönüşebilmektedir. Fiziki mesafenin korunabilmesi amacıyla komşuluk ilişkilerinin bahçelerde gerçekleştirilmesi sosyal işlev yönünden de pozitif imkânlar sunabilmektedir.

Ülkemizde COVID-19 pandemisinin görülmesiyle beraber bireylerin alışkanlıklarında değişiklikler olmuştur. Zorunlu karantina tedbirlerinin uygulanmasıyla insanlar dış mekânda olmanın verdiği özgürlüğü ve iç huzuru aramaya başlamışlardır. COVID-19 öncesinde bile şehir hayatında beton yığınlarının içinde kalmaktan şikâyet eden insanlar gittikçe artan doğaya

ve peyzaja ulaşma isteklerini gidermenin yollarını aramaya başlamışlardır. Bu çalışma ile COVID-19 Pandemisinin olumsuz etkilerinden kurtulmak isteyen insanların davranışları araştırılmış ve ulaşılan bulgular değerlendirilmiştir. Bu kapsamda pandemi döneminde peyzaja erişim talepleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda pandemi döneminde peyzaja erişim talepleri belirlenmeye çalışılmıştır. **Çeşitlilik arz eden doğa, peyzaj ve açık yeşil alanlar farklı kategorilerle ele alınmış olup 4 kısımda incelenmiştir.** Bunlar; müstakil bahçeli konut, hobi/tarım bahçesi talepleri, balkon kullanımı, evde bitki yetiştirme alışkanlıkları şeklindedir.

Müstakil Bahçeli Konutlar;

Müstakil bahçeli konutlarda yaşamayı tercih eden katılımcıların eğitim seviyelerinin ve gelir seviyelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ekonomik durumun peyzaja ve doğaya erişim taleplerinde en önemli unsur olduğu düşünülmektedir.

Müstakil bahçeli konutları tercih edenlerin çoğunluğunu aileler oluşturmaktadır.

Müstakil bahçelerde 1-11 saat arasında değişen farklı kullanım sürelerinin bulunması açık havada zaman geçirmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Pandeminin başlamasıyla birlikte yaşam alanı olarak konutlar, en çok vakit geçirilen mekânlar haline geldiğinden katılımcılardan alınan veriler incelendiğinde, daha önce müstakil bahçeli konutlarda yaşamayı düşünmeyenlerin bile pandeminin etkisiyle müstakil bahçeli konutlara olan taleplerinde artış olduğu belirlenmiştir. Bu artışın nedenlerinin başında COVID-19 pandemisi gelmekle birlikte, hastalığına yakalanma halinde açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğu düşüncesi de etkili olmuştur.

Bireysel bahçe kullanımının ve açık havaya erişimin mümkün oluşu insanların konut tercihini etkilemiştir. Yaşam alanı olarak ev en çok vakit geçirilen mekânlar haline geldiğinden katılımcılardan alınan verilere bakılarak daha önce müstakil bahçeli konutlarda yaşamayı düşünmediği halde pandeminin de etkisiyle müstakil bahçeli konutlara olan taleplerinde artış gösterdiği belirlenmiştir. Müstakil bahçeli evler kısıtlamalardan ve insanlarla yakın temastan nispeten az etkilenmek ve dilediğinde temiz havaya erişiminin mümkün olması yaşanan psikolojik olumsuzlukları da iyileştirmektedir.

Katılımcıların müstakil bahçeli konutta oturması ile COVID-19'a yakalanmama durumu arasında bir ilişki olduğu hakkında net bir sonuca ulaşılamamış olsada, genel düşünce hane halkı veya hane halkından herhangi birisinin hastalığa yakalanma durumunda müstakil bahçeli evlerinin tedavi sürecine olumlu etkisi olduğu veya olacağı yönündedir. Bahçe kullanımlarında normal bir apartman dairesinde evde yapılan oturma-dinlenme, yeme-içme, bahçe işleri gibi günlük eylemlerin müstakil evlerde bahçede yapıldığı görülmüştür.

Hobi Bahçeleri;

Hobi bahçesi kullanmayı tercih eden katılımcıların eğitim ve gelir seviyelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Ekonomik durumun peyzaja ve doğaya erişim taleplerinde en önemli unsur olduğu düşünülmektedir.

Hobi bahçesi kullanmayı tercih edenlerin çoğunluğunu aileler oluşturmaktadır.

Katılımcıların edindikleri hobi bahçelerinin Keyf Hobi Bahçesinde yoğunlaşıyor olması şehrin gürültüsünden uzak oluşuyla ve bu bahçelerin henüz yeni yapılıyor olmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Hobi bahçelerinde geçirilen süreler dikkate alındığında insanların açık havada zaman geçirmeye ne kadar ihtiyacı olduğu da anlaşılmaktadır. Hatta şehirdeki evini bırakıp hobi bahçesinde bulunan 40 m²'lik evlerinde yaşadıklarını bildiren katılımcıların varlığı bu tür bahçelerin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Pandeminin başlamasıyla birlikte hayatımızda kısıtlamalar yer almaya başlamış dolayısıyla yaşam alanları daralmıştır. Kentlere sıkışan insanlar doğal mekânlara yönelmeye başladı. Katılımcılardan alınan veriler incelendiğinde daha önce hobi bahçesi almayı/kiralamayı düşünmeyenlerin bile pandeminin etkisiyle hobi bahçesi aldıkları/kiraladıkları görülmüştür. Bu artışın nedenlerinin başında COVID-19 pandemisi gelmekle birlikte, hastalığına yakalanma halinde açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğu düşüncesi de etkili olmuştur.

Bahçe kullanımlarında normal bir apartman dairesinde evde yapılan oturma-dinlenme, yeme-içme, bahçe işleri gibi günlük eylemlerin hobi/tarım bahçelerinde yapıldığı görülmüştür.

Katılımcıların hobi/tarım bahçesi sahibi olması ve orada vakit geçirmesi COVID-19'a yakalanmama durumu arasında bir ilişki olduğu hakkında net bir sonuca ulaşılamamış olsada, genel düşünce hane halkı veya hane halkından herhangi birisinin hastalığa yakalanma durumunda hobi bahçesinde bulunuyor olmasının tedavi sürecine olumlu etkisi olduğu veya olacağı yönündedir.

Balkon Kullanımı;

Balkonlar konutların dış dünyaya açılan özel mekânlarıdır. Pandemi kısıtlamalarında açık ve temiz havaya erişim ihtiyacının yanında sosyalleşme arayışı insanları balkonlarında daha çok zaman geçirmeye yönlendirmiştir.

Balkon kullanmayı tercih eden katılımcıların eğitim ve gelir seviyelerinin yüksek olduğu ve çoğunluğunun evinde 2 ve üzeri birey sayısı bulunduğu belirlenmiştir.

Kullanıcıların evlerinde balkon olmaması veya yeterli büyüklükte olmaması balkonlara olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple insanlar evlerini değiştirmeyi istemektedir.

Pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçiren katılımcıların çoğunluğunu oluşturmakla birlikte balkonda geçirilen sürelerin de uzadığı belirlenmiştir. Açık havada vakit geçirme isteğinin balkonda vakit geçirmeye neden olduğu ifade edilmektedir.

Balkonda geçirilen sürelerin uzaması katılımcıların büyük bir kısmını oluşturmada da balkonlarda yeni düzen arayışlarına gidilmesine sebep olmuştur. Katılımcılar yaptıkları yeni düzenle balkonlarını evlerinin bir parçası haline getirebilmek için farklı yenilikler tercih etmişlerdir. Bunlar camla kapatma, bitki yetiştirme, mobilya kullanımı, süs bitkisi yetiştirme ve sebze yetiştirmedir.

Katılımcıların COVID-19 virüsüne yakalanmamalarında evlerinin balkonlu olmasının virüse yakalanma durumunda tedavi sürecine etkisinin olup olmadığı konusundaki düşünceler farklılık göstermekte olup, kendileri ve aile bireylerinden herhangi birinin COVID-19'a yakalanmamış olmasının evlerinin bir balkonunun olması ve zamanlarının çoğunu balkonlarında geçiriyor olmalarıyla ilgili olduğunu düşünenlerin oranı %14,72 olmasına rağmen, hane halkı veya hane halkından birinin COVID-19'a yakalanmış olması durumunda balkonda vakit geçirmenin tedavi sürecini olumlu etkilediğini/etkileyeceğini düşünenlerin oranı katılımcıların %54,12' sini oluşturmaktadır.

Evde Bitki Yetiştirme;

Evde bitki yetiştirmenin estetik ve fonksiyonel etkilerinin yanında, insanları peyzaja ve doğaya yaklaştırarak stres atmalarına da yardımcı olmaktadır. Pandemi sürecinde doğaya ve peyzaja erişimi yetersiz olan insanlar evlerinde süs bitkileri veya saksıda yetişebilen sebzeler yetiştirmeyi tercih etmişlerdir.

Evde bitki yetiştiren katılımcıların çoğunluğunu kadınların oluşturmaktadır ve çoğunluğun evinde 2 ve üzeri birey sayısı bulunduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların %61,46'sı süs bitkisi, %5,99'sı sebze ve meyve olarak tüketilebilecek bitkiler, %32,55'i hem süs bitkisi ve hem sebze veya meyve olarak tüketilebilecek bitkiler yetiştirmişlerdir.

Katılımcılara evde bitki yetiştirmelerinde COVID-19 pandemisinin etkisinin ne oranda olduğunu saptamaya yönelik sorulan sorulara verilen yanıtlara bakıldığında; pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde evde yetiştirmek için yeni bir bitki satın alanların oranı %69,53 iken, yeni bitki alanların %40,89'u COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %7,81'i pandemiden önce bitki yetiştirmedeği halde pandemiden sonra bitki yetiştirmeye başlamışlardır.

Katılımcıların %65,99'u evlerinde bitki yetiştirmelerini doğa ile bağ kurma istemelerinden kaynaklandığını ifade etmektedir.

Anket analiz sonuçlarına göre peyzaja ve doğaya olan talepler genel olarak Tablo 18'de ifade edilmiştir:

Tablo 18. Anket analiz sonuçlarına göre peyzaja ve doğaya olan talepler

Müstakil Bahçeli Konutlar;	Katılımcıların yaklaşık %76 sı pandemiden önce müstakil bahçeli ev satın almayı ya da kiralamayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın katılımcıların yaklaşık %69' u bu süreçte müstakil bahçeli ev satın almış veya kiralamıştır. Katılımcıların yaklaşık %94'ü evlerinin bahçeli olmasını istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisinin olduğunu ve açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların müstakil bahçeli evde yaşıyor olmalarının COVID-19'a yakalanmada etkisinin olmadığı yönünde düşüncenin ağırlıklı olmalarına rağmen hastalık durumunda iyileşmeye katkısının olduğu veya olacağı yönünde katkısının olduğunu düşünenlerin oranı yaklaşık %73 olarak belirlenmiştir.
Hobi Bahçesi;	Katılımcıların yaklaşık %64'ü pandemiden önce hobi bahçesi sahibi olmayı düşünmediklerini ifade etmelerine karşın yaklaşık %67'sinin bu dönemde hobi bahçesi almasında veya kiralamasında etkili olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yaklaşık %93'ü hobi bahçesi sahibi olmayı istemelerinde COVID-19 pandemisinin etkisi olması durumunda, açık havada vakit geçirmenin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların yaklaşık %55' i Hobi bahçesi kiralamasının veya satın almasının COVID-19 virüsüne yakalanmamalarındaki neden olduğunu düşündüklerini ifade etmektedir.
Balkon Kullanımı;	Katılımcıların yaklaşık %24'ü balkonunun yeterli büyüklükte olmadığını ve büyük balkon eksikliğini hissettiklerini ifade etmişlerdir. Evlerinde balkon bulunmaması veya kullanılamayacak kadar küçük olmasından dolayı kullanılabilecek nitelikteki balkonlu eve taşınmayı isteyenler katılımcıların yaklaşık %24' üni oluşturmaktadır. Katılımcıların yaklaşık %81'i pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde balkonda vakit geçirdiklerini, yaklaşık %68'i pandemi sürecinde balkonda vakit geçirme sürelerinin arttığını belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık %92'si balkonda vakit geçirmelerine COVID-19 pandemisinin etkisinin varlığı durumunda açık havada vakit geçirmelerinin daha sağlıklı olduğunu düşünmektedirler. Katılımcıların ve aile bireylerinden herhangi birinin COVID-19' a yakalanmamış olmasında evinin bir balkonunun olmasının ve zamanının çoğunu balkonda geçiriyor olmasıyla ilgili olduğu düşüncesine katılmayanların oranının yaklaşık %55 olmasına rağmen hastalığa yakalanma durumunda tedavi sürecine olumlu katkısının olacağını düşünenlerin oranı yaklaşık %54 olarak belirlenmiştir.
Evde Bitki Yetiştirme;	Katılımcıların %70'i pandemi sürecinin etkilerinin görülmesi ve karantina tedbirleri uygulandığı dönemde evlerinde yetiştirmek için yeni bir bitki almıştır. Katılımcıların %92'si pandemiden önce de bitki yetiştirdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık %56'sının COVID-19 pandemi sürecinde evlerinde bitki yetiştirme istemelerinin sebebinin, bitkilerin doğa ile bağ kurduğuna, evde sıkılmadan vakit geçirmeye fırsat sunduğuna inandıkları için olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak bu çalışma ile incelenen 4 alan üzerinde de insanların COVID-19 sürecinden etkilendiği ve bunun sonucu olarak da peyzaja ve doğaya yönelişlerin artmış olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda atılması gereken yeni adımlarla olası başka pandemilerden

insanların daha sağlıklı çevrelerde bu zor süreçleri geçirmelerinin mümkün olması beklenmektedir. Erzurum kent iklim özellikleri bakımından genel olarak soğuk bir şehir olmasına rağmen insanlar peyzaja ve doğaya erişebilmenin arayışı içinde olmuşlar ve bazı çözümler bulmuşlardır. Sıcak iklime sahip kentler içinde bu kapsamda araştırmalar yapılmalı ve çözüm önerileri sunulmalıdır.

Öneriler

İnsanlar yaratılışları itibariyle doğa ile uyumlu yaşamaya meyilli sosyal varlıklardır. 2019 yılı Aralık ayından itibaren kentlerin düzensiz sıkışık iç içe geçmiş yapılarının içinde bir salgının ne kadar hızlı yayılabildiği görülmüştür. Kentlerin yaşam koşullarının sıkıntılı olması ile birlikte aylarca evlerde kapalı ortamda kalmaya mecbur kalan insanlar bazı alışkanlıklarını değiştirmişlerdir. İnsanların ruh ve beden sağlıklarını korumak adına yapmış oldukları tercihleri bu çalışma ile ele alınmış ve çalışma doğrultusunda bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu bağlamda kentlerde yeni planlamaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yüksek katlı apartmanlardan vazgeçilerek yatay mimariye ağırlık verilmeli ve hatta müstakil parseller küçük tutularak bile her ailenin kendine özel girişinin olduğu müstakil evler tasarlanmalıdır. Bu sayede müstakil evler lüks olmaktan çıkar ve daha çok insanın kendine ait bahçesinin olmasına imkân verilebilir. Bu amaçla yapılabilecek çalışmalardan biri olarak idari ve yerel yönetimler yapılaşma şartlarını yenilemeli ve müstakil evlerin yapılmasını teşvik edecek çalışmalar yapılmalıdır.

Geçmişte yaşanan olaylar günümüzün alışkanlıklarını ve kullanımlarını etkilediği gibi bugün yaşanan bu salgında gelecekteki tercihlerin değişmesine ve şekillenmesine sebep olacaktır. Bugün yaşamın her alanındaki bu değişim gelecekte yaşanması muhtemel pandemiler için insanların ferah ve ruhsal sağlığı açısından göz önünde bulundurulmalıdır. Kentsel açık yeşil alanlara erişimde fırsat eşitliği sağlanmalı ve mahalle ölçeğindeki peyzaj alanları yürüme mesafesinde planlanarak sayıları artırılmalıdır.

Kentlere sıkışmış ve kaçış yolları arayan insanların diğer bir sığınak alanı olan hobi bahçeleri için tarım arazileri dışında kalan ve değerlendirmeye müsait olan alanlarda yapılmasına izin verilerek hem tarım alanlarına zarar verilmesi önlenabilir hem de özlenen doğaya erişim ihtiyacı karşılanabilir. Bu bahçelerde yetiştirilen ürünler yerel yönetimlerin de teşvikiyle festivaller düzenlenerek yarışmalar yapılması sağlanabilir ve yöresel ürünlerin sergilenip, bu alanlarda satılmasına imkân verilebilir.

Apartmanlarda yaşayan insanlara binalarını güzel gösterebilmek adına yerel yönetimlerden ücretsiz çiçek tohumları verilebilir ve en güzel balkon yarışmaları yapılabilir.

Ayrıca hobi bahçelerinde şehirde tarımı yaygınlaştırmak amacıyla ücretsiz fide temini sağlanabilir ve bitki yetiştirme, bakım, sulama gibi önemli konularda hobi bahçesi sakinlerini bilinçlendirme çalışmaları yürütülebilir.

Kalabalık ailelerde açık havada olma ihtiyacının daha çok ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu sebeple evlerin balkonsuz bırakılmaması ve evin içinin büyük yapılmasına verilen önemin balkonlara da verilerek farklı düzenlemeler yapılmasına olanak sağlanmalıdır. Ayrıca balkon tasarımlarının binaların yapım aşamalarında da inşaata dahil edilmesiyle farklı tarzlarda balkon kullanımları insanlara sunulmalıdır. Bu sayede balkon kullanımı keyifli bir hal alabilir ve ruh sağlığına fayda sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, F., & Balta, M. Ö. (2021). COVID-19 Sürecinde Kentsel Açık ve Yeşil Alan Erişilebilirliği: Uşak Kenti Örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*(79), 17-24.
- Ak, Ö. (2020). Soğuk Algınlığından Ölümcül Salgına! Küresel Kabus: Coronavirüs ve COVID-19. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 12-27.
- Aksu, Ö. V., & Demirel, Ö. (2012). Hastane Bahçelerinde Peyzaj Tasarımları: Trabzon Kenti Örneği. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 12(2), 236-250.
- Allam, Z., & Jones, D. S. (2020). On the Coronavirus (COVID-19) Outbreak and the Smart City Network: Universal Data Sharing Standards Coupled with Artificial Intelligence (AI) to Benefit Urban Health Monitoring and Management. *Healthcare (Basel,Switzerland)*(8(1)), 46. doi:10.3390/healthcare8010046
- Altın, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinde Yaşlılar. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*(30(Ek sayı)), 49-57. doi:10.5222/terh.2020.93723
- Anonim. (2020a). Mayıs 20, 2022 tarihinde World Health Organization: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-mission-briefing-on-COVID-19---12-march-2020> adresinden alındı
- Anonim. (2020b). Nisan 27, 2023 tarihinde Los Angeles Times: <https://www.latimes.com/entertainment-arts/story/2020-04-22/coronavirus-pandemics-architecture-urban-design> adresinden alındı
- Anonim. (2020c). *Parks and the Pandemic. A trust for public land special report*. TPL Special Report. Aralık 22, 2020 tarihinde <https://www.tpl.org/wp-content/uploads/2020/05/Parks-and-Pandemic-TPL-special-report.pdf> adresinden alındı
- Anonim. (2021a). Mart 27, 2023 tarihinde Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi: <https://akdem.org.tr/haber/salgin-doneminde-balkon-bahceciligine-olan-ilgi-artti/> adresinden alındı
- Anonim. (2021b). Kasım 10, 2022 tarihinde Anadolu Sağlık: <https://www.anadolusaglik.org/blog/sonbaharda-bagisikligi-guclendirmenin-yollari> adresinden alındı
- Anonim. (2022a). Nisan 25, 2023 tarihinde European Environment Agency: <https://www.eea.europa.eu/tr/isaretler/aca-isaretler-2021/makaleler/doga-acilen-yardimimize-ihhtiyac-duyuyor> adresinden alındı
- Anonim. (2022b). *Parks and outdoor spaces: How did the number of visitors chage since the beginning of the pandemic? Our World in Date*. Mayıs 21, 2022 tarihinde <https://ourworldindata.org/grapher/change-visitors-parks-COVID> adresinden alındı
- Anonim. (2023a). Nisan 04, 2023 tarihinde Vikipedi Özgür Ansiklopedi. adresinden alındı
- Anonim. (2023b). Nisan 04, 2023 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://erzurum.ktb.gov.tr/TR-56063/cografya.html> adresinden alındı

- Anonim. (2023c, Nisan 25). *Vikipedi Özgür Ansiklopedi*.
https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_demografisi adresinden alındı
- Arın Ensarioğlu, S. (2021). COVID-19 Salgını Sonrasında Yapılı Çevrenin Fiziksel ve Kavramsal Dönüşümü Üzerine Öngörüler. *İdeal Kent. COVID-19 Özel Sayısı*, 12, 10-45.
- Arslan, M. M. (2020). *Balkonu Yeniden Düşünmek (Blog yazısı)*. Nisan 15, 2023 tarihinde sosyalbilimler.org: <https://www.sosyalbilimler.org/balkonu-dusunmek/> adresinden alındı
- Aşkın, R., Bozkurt, Y., & Zeybek, Z. (2020). COVID-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi COVID-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*(37 Bahar (Özel Ek)).
- Aydın, D., & Sayar, G. (2021). Questioning the use of the Balcony in Apartments during the COVID-19 Pandemic Process. *International Journal of Architectural Research*, 51-63. doi:10.1108/ARCH-09-2020-0202
- Ayseli, Y. İ., Aytekin, N., Büyükkayhan, D., Aslan, İ., & Ayseli, M. T. (2020). Food policy, Nutrition and Nutraceuticals in the Prevention and Management of COVID-19: Advice for Healthcare Professionals. *Trends in Food Science & Technology*, 186-199. doi:10.1016/j.tifs.2020.09.001
- Beard, J. A., Bearden, A., & Striker, R. (2011). Vitamin D and the Anti-Viral State. *Journal of Clinical Virology*, 194-200. doi:10.1016/j.jcv.2010.12.006
- Beatley, T. (2011). *Biophilic Cities: Integrating Nature into Urban Design and Planning*. Washington: Island Press.
- Beatley, T., & Newman, P. (2013). Biophilic Cities Are Sustainable, Resilient Cities. *Sustainability*, 8(5), 3328-3345. doi:doi.org/10.3390/su5083328
- Bereitschaft, B., & Scheller, D. (2020). How Might the COVID-19 Pandemic Affect 21st Century Urban Design, Planning, and Development? *Urban Science*, 4(56). doi:10.3390/urbansci4040056
- Beyaz Özbey, İ. (2021). Sosyolojik Açıdan COVID-19 Salgını: Erzurum'da Kent, Mekân ve Toplumsal Yaşam COVID-19 Özel Sayısı, Cilt: 12. *İdeal Kent Dergisi*, 12.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Budak, F., & Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*(1), 62-79. doi:10.35375/sayod.738657
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. PEGEM Akademi.
- Capolongo, S., Rebecchi, A., Buffoli, M., Appolloni, L., Signorelli, C., & D'alessandro, D. (2020). COVID-19 and Cities: from Urban Health strategies to the pandemic challenge. A Decalogue of Public Health opportunities. *Acta Biomadica*(91), 13-22. doi:10.23750/abm.v91i2.9515

- Cowan, A. (2011). *Seeing is Believing: Urban Gossip and the Balcony in Early Modern Venice* (Cilt 23,(3)). Blackwell Publishing Ltd. doi:10.1111/j.1468-0424.2011.01651.x
- Çam, Y. (2020). COVID-19 Süreci ve Kentsel Mekânların Kullanımının Yeniden Planlanması. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 67-79.
- Çelem, H., & Arlan, M. (1995). *İç Mekân Bitkileri*. Ankara: Tagey Yayıncılık.
- Çetinkaya Karafakı, F. (2021). COVID-19 Pandemisi Sonrası Ekolojik Temelli Yavaş Kent Hareketinin Yaygınlaştırılması. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(2), 357-363. dergipark.org.tr/en/pub/ssrj/issue/62436/938224 adresinden alındı
- Dietz, L., Horve, P. F., Coil, D. A., Fretz, M., Eisen, J. A., & Van Den Wymelenberg, K. (2020). 2019 Novel Coronavirus (COVID-19) Pandemic: Built Environment Considerations to Reduce Transmission. *mSystems*, 5(2). doi:10.1128/mSystems.00245-20
- Ekenyazıcı Güney, E., & Tulum, H. (2021). 19. Yüzyıldan 2020'ye İdeal Ev Kavramı:COVID-19 Sürecinin Etkilerine İlişkin Bir Okuma. *Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 16(32).
- Erbay, M. (2021). Balcony as an Architectural Item. *Journal of Interior Design and Academy*, 1(2), 40-61.
- Erdoğanaras, F., Çamur, K. C., Tamer, N. G., & Mercan, K. (2020). COVID-19, Mahalle, Müsterekler, Kentsel Yaşam ve Halk Sağlığı. *Türk Coğrafya Dergisi*, 76, 115-128. doi:10.17211/tcd.816835
- Ergin, Ş. (1994). Balkonlar. *Ege Mimarlık*, 94/1, 36.
- Ergönen, A. T., Biçen, E., & Ersoy, G. (2020). COVID-19 Salgınında Ev İçi Şiddet, The Bulletin of Legal Medicine. 25, 48-57. doi:10.17986/blm.2020.v25i.1408
- Galhena, D. H., Freed, R., & Maredia , K. M. (2013). Home Gardens: a Promising Approach to Enhance Household Food Security and Wellbeing. *Agriculture & Food Security*, 2(8). doi:doi.org/10.1186/2048-7010-2-8
- Geng, D., Innes, J., Wu, W., & G, W. (2020). Impacts os COVID-19 Pandemic on Urban Park Visitation: a Global Analysis. *Journal of Forestry Research*, 32, 553-567.
- Gök, B., & Erman, O. (2021). Ara Mekânda Geçicilik: COVID-19'da Sosyalleşme Alanları. *Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 196-211.
- Gönen, T., & Çetinkaya, E. (2021). COVID-19 Salgınının Konut Tercihlerine Etkisi. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3(2). doi:10.48118/yykentcevre.1008835
- Grahn, P., & Stigsdotter, U. A. (2003). Landscape Planning and Stress. *Urban Forestry & Urban Greening*, 2(1), 1-18. doi:10.1078/1618-8667-00019
- Gül, A. (2000). Peyzaj-İnsan İlişkisi ve Peyzaj Mimarlığı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*(1).
- Gülpınar Sekban, D. Ü. (2019). Konutlar İçin Açık Alan Alternatifi Yeşil Çatı. *The Journal of Academic Social Science*(7), 355-362. doi:10.16992/ASOS.14630

- Gülpınar Sekban, D. Ü., & Uzunali, A. (2019). Tarihi Kentsel Alanların Korunmasında Yayalaştırma Çözümü, Trabzon Arafıboyu Örneği. *The Journal of International Social Research*, 477-486. doi:10.17719/jisr.2019.3735
- Gündoğmuş, B. (2020). Post-Pandemi Sürecinde Şehir Kurgusunda Yönetişim İhtiyacı. B. Pakdemirli, Z. Bayraktar, A. N. Ünalı, & S. Takmaz içinde, *Pandemi Ekseninde Küresel Değişim ve Yeni Ekonomik Düzen* (s. 163-179). AKÇAĞ YAYINCILIK.
- Güneş Gölbey, A. (2021). Sağlık/Şifa Bahçeleri Tasarım ve Kullanımlarının COVID-19 Salgını Perspektifinden Yeniden Değerlendirilmesi. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 4(2), 212-226. doi:10.52538/iduhes.983324
- Gürel, S. (1983). 'Tartışmalar': Gecekondu Önleme Üzerine. *Mimarlık Dergisi*, 5(6), 31-32.
- Hazal, A. (2020). Eylül 18, 2020 tarihinde takvim.com.tr: <https://www.takvim.com.tr/ekonomi/2020/07/06/hobi-bahcelerine-cekiduzen> adresinden alındı
- Hedlund, R., Diamond, T. K., & Uversky, V. N. (2021). The Latitude Hypothesis, Vitamin D, and SARS-Co-V2. *Journal of Biomolecular Structure and Dynamics*, 39. doi:10.1080/07391102.2020.1794973
- Hobday, R. A., & Casom, J. W. (2009). The Open Air Treatment of Pandemic İnfluenza. *American Journal of Public Health*, 236-242.
- Holt-Lunstad, J. (2017). The Potential Public Health Relevance of Social Isolation and Loneliness: Prevalence, Epidemiology, and Risk Factors. *Public Policy & Aging Report*, 127-130. doi:10.1093/ppar/prx030
- İslamoğlu, A. H. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Beta Basım Yayın.
- Kaplan, S. (1995). The Restorative Benefits of Nature: Toward an İntegrative Framework. *Journal of Environmental Psychology*, 15(3), 169-182. doi:10.1016/0272-4944(95)90001-2
- Karademir, Z. (2014). *İmparatorluğun Açlıkla İmtihanı*. Kitap Yayınevi - Tarih ve Coğrafya Dizisi.
- Karasar, N. (1982). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara.
- Kef, F. Ş. (2015). Hobi Bahçelerinin Planlanması ve Tasarımı: Konya Karatay Karaaslan Hobi Bahçesi. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Koç, H. (1994). Konutlarda Özel İç Mekân Uzantıları. *Ege Mimarlık*, 94/1, 37-38.
- Kondo, M. C., Fluehr, J. M., McKeon, T., & Branas, C. C. (2018). Urban Green Space and its Impact on Human Health. *Int J Environ Res Public Health*, 15(3), 445. doi:10.3390/ijerph15030445
- Küçükali, H., Küçükali, İ., & Taşdemir, M. (2016). Sağlığın Yeşil Belirleyicileri: Parklar. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 38, 40-45.
- Lal, R. (2020). Home Gardening and Urban Agriculture for Advancing Food and Nutritional Security in Response to the COVID-19 Pandemic. *Food Security*, 12, 871-876. doi:10.1007/s12571-020-01058-3

- Maxwell, P. (2020). Nisan 28, 2022 tarihinde frameweb.com:
<https://www.frameweb.com/article/living/post-pandemic-urbanism-why-embracing-street-life-is-central-to-the-future-of-the-city> adresinden alındı
- Megahed, N. A., & Ghoneim, E. M. (2020). Antivirus-Built Environment: Lessons Learned from COVID-19 Pandemic. *Sustainable Cities and Society*, 61.
doi:doi.org/10.1016/j.scs.2020.102350
- Modern Toplumda Bireylerin Değişen Boş Zaman Aktiviteleri: Ankara İli “Hobi Bahçeleri” Örneği. (2021). *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(35).
doi:10.12981/MAHDER.961788
- Onur, M. (2020). COVID-19 Salgın Döneminde Peyzaj ve İnsan İlişkisinin Mekânsal Tercihler Üzerine İnceleme. *The Journal of International Social Research*, 13, 74.
- Özav, L., Yasak, Ü., & Akbay, H. M. (2020). Konut Özellikleri ve Kullanım Pratikleri Açısından Uşak'ta Hobi Bahçelerinin İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(44), 285-298. doi:10.17295/ataunidcd.768980
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdevecioğlu, E., Özçelik, S., Kaya, B., Aydemir, E. N., & Bilgiç, S. (2022). Pandemi Dönemlerinde Konutların Terapötik Davranışları Üzerine Bir İnceleme. 7(1), 433-447.
doi:10.26835/my.870369
- Öztaş Karlı, R. G., & Çelikyay, S. (2020). Akıllı Kentlerin Gelişiminde COVID-19 Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 321-330.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyusbed/issue/56115/772092> adresinden alındı
- Peçanha, T., Goessler, K. F., Roshel, H., & Gualano, B. (2020). Social İsolation during the COVID-19 Pandemic can İncrease Physical İnactivity and the Global Burden of Cardiovascular Disease. *American Journal of Physiology-Heart and Circulatory Physiology*, 318(6), 1441-1446.
- Pehlivan, H. (2021). COVID-19 Pandemisinin Derinleştirdiği Sosyo-Mekânsal Eşitsizlikler ve Kentsel Alanın Yeni Dinamikleri. *TMMOB, PLANLAMA Dergisi*, 31(3), 352–360.
- Peters, T., & Halleran, A. (2021). How Our Homes Impact Our Health: Using a COVID-19 Informed Approach to Examine Urban Apartment Housing. *International Journal of Architectural Research Archnet-IJAR*. doi:10.1108/ARCH-08-2020-0159.
- Pinheiro, M. D., & Luis, N. C. (2020). COVID-19 Could Leverage a Sustainable Built Environment. *Sustainability*, 12(14). doi:10.3390/su12145863
- Pulighe, G., & Lupia, F. (2020). Food First: COVID-19 Outbreak and Cities Lockdown a Booster for a Wider Vision on Urban Agriculture. *Sustainability*, 12(5012).
doi:10.3390/su12125012
- Putra, B. D. (2020). “Stay at Home” for Addressing COVID-19 Protocol: Learning from the Traditional Balinese House. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 15(1), 64-78. doi:10.1108/ARCH-09-2020-0187
- Reger, M. A., Stanley, I. H., & Joiner, T. E. (2020). Suicide Mortality and Coronavirus Disease 2019-A Perfect Storm? *Journal of the American Medical Association Psychiatry*, 77, 1093-1094. doi:10.1001/jamapsychiatry.2020.1060

- Rice, L. (2020). After COVID-19: Urban Design as Spatial Medicine. *Urban Design International*. doi:10.1057/s41289-020-00142-6
- Sayan Atanur, G., & Ersöz, N. D. (2020). Kavramsal Gelişim Süreçleri ve Tasarım Bileşenleri Bağlamında Kent Parkları. *Ağaç ve Orman*, 1(1), 66-71.
- Sezen, I. (2020). İç Mekân Bitkilerinin Birey ve Mekâna Etkisi. *Toki Haber*, s. 25-27. Toki Haber. adresinden alındı
- Sezen, I., Aytatlı, B., Ağrılı, R. A., & Patan, E. (2017). İç Mekân Tasarımında Bitki Kullanımının Birey ve Mekân Üzerine Etkileri. *ATA Planlama ve Tarasım Dergisi*, 1(1), 25-34.
- Shoari, N., Ezzati, M., Baumgartner, J., Malacarne, D., & Fecht, D. (tarih yok). Accessibility and Allocation of Public Parks and Gardens in England and Wales: A COVID-19 Social Distancing Perspective. *PloS one*, 15(10). doi:10.1371/journal.pone.0241102
- Söderlund, J., & Newman, P. (2015). Biophilic Architecture: a Review of the Rationale and Outcomes. *AIMS Environmental Science*, 2(4), 950-969. doi:10.3934/environsci.2015.4.950
- Sürer, A. G. (2021). COVID-19 Sürecinde Kentten Kırsala Dönüş. *Kapadokya Coğrafya Dergisi*, 1(3).
- Şener, B., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Yayınları.
- Şumnu, U. (2020). Hayat Eve Sığar mı? COVID-19 ve Mimarlığın Bağışıklık Sistemi. *Mimarlık*, 413(3), 34-39.
- Tayanç, M., & Tayanç, A. (2022). Mekân Ve Pandemi: Değişen Roller ve Dönüşen Evin Halleri, “Mekân ve Pandemi: Değişen Roller ve Dönüşen Evin Halleri”. *HABİTUS Toplum Bilim Dergisi*, 3, 71-96.
- Tekin, A. (2021). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Ekonomik Sonuçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(40), 330-355.
- Thunström, L., Newbold, S. C., Finnoff, S. C., Ashworth, M., & Shogren, J. F. (2020). The Benefits and Costs of Flattening the Curve for COVID-19”. *SSRN Electronic Journal*, 1(17).
- Tosun, E. K., & Fırat, Z. (2012). Kentsel Mekândaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği. *Business and Economics Research Journal*, 3(1), 173-195.
- Tufan, İ., Koç, O., Dere, B., Gürdal, F. Y., Ayan, F. S., Özgür, Ö., . . . Başibüyük, H. H. (2020). Yaşlıların “Sokağa Çıkma Yasağı” Üzerine Görüşleri: Telefon Anketi. *Geriatric Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-59. doi:10.47141/geriatrik.755856
- Tuğaç, Ç. (2020). Kentsel Sürdürülebilirlik ve Kentsel Dirençlilik Perspektifinden Tarihteki Pandemiler ve Covit-19 Pandemisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayı*, 259-292. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyusbed/issue/56115/772080>. adresinden alındı

- Usher, K., Bhullar, N., Durkin, J. G., & Jackson, D. (2020). Family Violence and COVID-19: Increased Vulnerability and Reduced Options for Support. *International Journal of Mental Health Nursing*. doi:10.1111/inm.12735
- Van den Berg, A. E., Maas, J., Verheij, R. A., & Groenwegen, P. P. (2010). Green Space as a Buffer Between Stressful Life Events and Health. *Social Science & Medicine*, 70(8), 1203-1210. doi:10.1016/j.socscimed.2010.01.002
- Wagstaff, R. K., & Workman, S. E. (2015). Crop Physiological Response Across the Chicago Metropolitan Region: Developing Recommendations for Urban and Peri-Urban Farmers in the North Central US. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 30(1). doi:10.1017/S174217051300046X
- Xie, J., Luo, S., Furuya, K., & Sun, D. (2020). Urban Parks as Green Buffers During the COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 12(17). doi:doi.org/10.3390/su12176751
- Yazıcıoğlu, Y. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimler Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yelboğa, N., & Bayır Aslan, Ş. (2020). Sosyal Sorun Olarak Salgın Hastalıklar ve Sosyal Çalışmanın Halk Sağlığını Koruma/Geliştirme Görevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 43-49. dergipark.org.tr/tr/pub/tushad/issue/54680/726256 adresinden alındı
- Yılmaz, A. E. (2021). Modern Toplumda Bireylerin Değişen Boş Zaman Aktiviteleri: Ankara İli “Hobi Bahçeleri” Örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(35). doi:10.12981/mahder.961788
- Yurdakul, E. S. (2015). Tarihte Önemli Bulaşıcı Hastalık Salgınları. *Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics*, 1(3), 1-6.
- Yücedağ, C., & Çetin, M. (2020). Identifying Leisure Perceptions and Activities of EFL Teachers in Home isolation during the COVID-19 pandemic. *Kastamonu University Journal of Engineering and Sciences*, 6(2), 62-72. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1367499> adresinden alındı
- Zhao, Y. (2020). COVID-19 as a Catalyst for Educational Change. *Prospects*, 49, 29-33. doi:10.1007/s11125-020-09477-y

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	: Sema Nur ÖZKURT KAYA
Doğum Tarihi	:
Doğum Yeri	:
Uyruğu	:
E-mail	:
Eğitim	
Lisans	: Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Yüksek Lisans	: Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Ana Bilim Dalı
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce	: Başlangıç
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Peyzaj Mimarları Odası	